

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

W. Smouter, Breukelen

Morris Cerullo en prof. Van 't Spijker

„Geachte meneer Smouter, wij hebben de eer u mee te delen dat gerechts-deurwaarder Van Puffelen u als één van de weinigen in Breukelen heeft aangewezen om deel te nemen aan ons prijzenfestijn.”

Is dit bekende taal voor u? Je krijgt het binnen in allerlei varianten, uiteindelijk bedoeld om tijdschriften, pannensets of Rijn-reizen te verkopen. De clou is steeds om je het gevoel te geven dat je sowieso al behoort tot een select gezelschap, dat het voorrecht heeft om van deze aanbieding te mogen profiteren.

Als dominee krijg ik soms *direct mail* die volgens hetzelfde stramien werkt, maar dan nog net ietsje verleidelijker. Ik krijg dan brieven, die geadresseerd zijn „aan de geestelijke leiders van ons land”. Soms is het zelfs nog mooier: dan staat mijn naam erin, en dan heet het dat ds. Smouter samen met andere geestelijke leiders wordt uitgenodigd, enz. Zo'n aanbod is uiteraard bijzonder aantrekkelijk, want dit zal je maar gezegd worden als pastor van een provinciaal dorp!

Ahoy!

Vorige week kreeg ik een uniek aanbod in deze categorie, dat ik u graag wil doorgeven. Wat blijkt? Er komt een „nieuwe en opwindende campagne, die een geweldige stroom van Gods genade zal uitstorten op mensen uit geheel Nederland en ver daar buiten!” Dit betekent concreet, dat de Amerikaanse prediker Morris Cerullo eind juli van dit jaar een MISSION TO HOLLAND houdt in het Ahoy Sportpaleis. En nu dan zijn wervende tekst: „Het is voor mij een groot voorrecht om als blijk van waardering voor uw toewijding aan het werk des Heren in uw gemeente en woonplaats, u te mogen uitnodigen voor een officiële receptie. Wij verwelkomen u en andere belang-

rijke geestelijke leiders uit het gehele land om tegenwoordig te zijn bij het aanvangsmoment van deze opmerkelijke campagne. U zult vernemen hoe God op adembenemende wijze heeft gewerkt in gelijksoortige campagnes in duizenden steden, overal ter wereld. Duizenden en nog eens duizenden mensen werden gered en genezen tot eer van God.”

Dat laatste is trouwens een anti-climax. Als campagnes in duizenden steden duizenden mensen tot bekering brengen, dan kom ik op één of twee per stad en dat valt me tegen. De rest van het proza bespaar ik u, ik vermeld alleen nog dat ik als speciale VIP-gast ben uitgenodigd voor een bijeenkomst in een restaurant, waar ik „op kosten van Morris Cerullo World Evangelism” een lunch krijg aangeboden.

Gemakkelijk succes

Enfin, ik heb op de bewuste dag thuis maar een boterham met kaas genomen.

Waarom erger ik me hier eigenlijk zo aan? Ik denk dat het is omdat de methoden uit de reclamewereld, die in het gewone leven al zo doorzichtig zijn, hier zonder reserve worden toegepast op het Koninkrijk Gods. Dat er wordt ingespeeld op het eergevoel en het verlangen naar succes van predikanten en voorgangers. Een goede maaltijd en een gemakkelijk succes – ik herinner me dat iemand in de woestijn eens probeerde om daar Jezus mee te verleiden.

Ja, ontdaan van alle franje is dit uiteindelijk het ergerlijke: dat je de illusie krijgt van een makkelijk succes, waar dan ook nog eens de menselijke persoon zo centraal komt te staan. Op dit moment zijn evangelische en pinkstergemeenten bezig te splijten vanwege discussie over de 'Toronto-zegen', dat is het schudden en lachen waar we eerder over schreven. Als het straks

eind juli is, dan mag je aannemen dat de kranten vol komen te staan met discussie over het succes van Morris Cerullo. Maar u weet nu vast hoe dat tot stand gekomen is.

Federatie in plaats van fusie

Nu volgt een geheel ander onderwerp. Zoekt u dus a.u.b. niet naar een verband tussen Cerullo en Van 't Spijker, want dat is er bij mijn weten niet. Ik wil alleen in het kort een opmerkelijk artikel signaleren, dat de Apeldoornse hoogleraar schreef in 'De Wekker' van 17 maart. Aanleiding was het feit, dat het proces van Samen Op Weg dreigt te stranden, doordat een meerderheid van de hervormden de fusie afwijst.

Prof. Van 't Spijker vindt het aannemelijk, dat er nu meer kans komt voor de gedachte van een *federatie*, waarbij de kerken voorshands een eigen kleur behouden, terwijl de toenadering op het grondvlak voortgaat. Hij vindt dat kerkelijk gezien zo gek nog niet en betoogt, dat zo'n federatie in het gereformeerde denken heel goed past, meer dan in het Hervormde denken. „We hebben het voor ruim honderd jaar in Nederland ook al gezien. Had men toen een federatie gewild en geen fusie, het zou alles gemakkelijker zijn gegaan.”

Ik heb mijn ogen uitgewreven van verbazing. In de contacten tussen onze kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben wij tot beschamens toe steeds gevraagd of het niet mogelijk is om meer aan een federatie dan aan een fusie tussen onze kerken te denken, zodat alles niet onder zo'n grote druk hoeft te staan. Maar na enkele aarzelingen in het begin, bleek daar aan Chr. Geref. zijde geen enkel animo voor te bestaan. Zou men daar nog eens over willen nadenken, nu een federatie in de ogen van prof. Van 't Spijker zo oer-gereformeerd blijkt te zijn?

in dit nummer

123 J. Smit, **Jezus lijdend aan de kerk** 124 J.M. Mudde, **De samenleving verandert. En de kerk...? (3)** 126 M.R. van den Berg, **Vragen van toen – vragen van nu** 128 K.B. Holwerda, **... hoe de oorlog is verdwenen... (1)** 129 T. Hoekstra, **Lowietjes smartegeld** 130 H. Wierenga, **Levensbeëindigend handelen bij pasgeborenen (2)** 131 Henk v.d. Velde, **Vulkanen in Indonesië** 134 Henk/Cary Lenstra, **Als je van elkaar houdt...** 134 Jeannet Westerkerk, **Voor of tegen**

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

- 13 mei Ambtsdragerskonferentie Landelijk Samenwerkings-overleg NGK-CGK; 10.30 uur te Almere
- 13 mei Zendingsvoorjaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken
- 13 mei SOS-jaarvergadering te Amersfoort
- 18 mei Jubileumbijeenkomst Stichting Emeritaats Voorziening; 16.00 uur te Utrecht
- Voorjaarsvergadering Stichting Emeritaats Voorziening; 19.30 uur te Utrecht
- 20 mei Voortgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (Vrouw in diakenambt)
- 16 sept. Landelijke Vrouwen-contactdag te Enschede; spreker: ds Jan Mudde
- 18 sept. Symposium 25 jaar STAGG voor predikanten te Amersfoort
- 23 sept. Voorgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (AKS)
- 18 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken

In de eerstkomende nummers (o.a.):

G. v.d. Brink, Doopformulier (herziene versie)
R.R. Ganzevoort, Hoe houden we de kerk bij de jeugd
J.J. Lakerveld, Hoe houden we de jeugd bij de kerk?
H.R.S. van der Veen, Het lied van de christelijke gemeente

Rectificatie

In de bespreking van het boek van Drs. W. Smit, opgenomen in het vorige nummer van dit blad, is blijkbaar een drukfout geslopen. Ongeveer in het midden van pag. 114 eerste kolom wordt Ds. H.W.H. van Arkel genoemd. Dit moet zijn: Ds. H.W.H. van ANDEL.

O.M.

Prof.Dr. J.J. Oostenbrink treedt toe tot de redactie

Tot de redactie van ons blad is toegetreden Prof.Dr. J.J. Oostenbrink, oud-hoogleraar in het bestuursrecht aan de Juridische Faculteit van de Vrije Universiteit; lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht. De heer Oostenbrink gaat zich in het bijzonder belasten met de rubriek

'Politiek, maatschappij en sociaal leven'. Hij vervult hiermee de vacature die onlangs is ontstaan door het terugtreden van de heer Dr. J. Meulink. De heer Oostenbrink, geboren in 1932, is gehuwd en vader van drie kinderen. Tijdens zijn universitaire loopbaan – gepromoveerd in 1967 aan de Rijksuniversiteit van Utrecht – heeft hij o.a. de functie vervuld van adjunct-secretaris van de Commissie Cals-Donner, die de huidige grondwet heeft voorbereid. Voorts is hij sinds vele jaren lid en thans voorzitter van de Commissie voor contact met de Hoge Overheid van onze kerken. Vanuit deze commissie was de heer Oostenbrink lid van de Commissie Interkerkelijk Overleg met de Overheid, die – onder zijn leiding – in 1992 het rapport 'Kerken, overheid en zondag(srust)' heeft gepubliceerd. In 1990 schreef hij het preadvies voor de Calvinistische Juristenvereniging onder de titel 'Verschuivende grenzen en omstreden grenscorrecties; enkele recente ontwikkelingen in de verhouding tussen kerk en staat'. In Opbouw verschenen van zijn hand al diverse artikelen over dat grensgebied.

BESTUUR GEREFORMEERDE PERS-VERENIGING 'OPBOUW'

J.D. Smit, Apeldoorn

Jezus lijdend aan de kerk

"...en toen hij van verre een vijgeboom zag, die bladeren had, ging Hij daarheen om te zien of Hij er ook iets aan vinden zou. En erbij gekomen vond Hij er niets aan dan bladeren; want het was de tijd niet voor vijgen. En Hij antwoordde en zei tot hem: Nooit ete meer iemand vrucht van u in eeuwigheid! En zijn discipelen hoorden het ..." (Mark. 11,13-14).

Irritatie

Onredelijk van Jezus! Het lijkt wel alsof hij geïrriteerd is, en daarom uit zijn slof schiet. Misschien was Hij het ook wel. Maar waardoor raakt een mens gespannen en nerveus? Als er iets is wat je helemaal in beslag neemt en waarover je je opwindt.

Wat hield Jezus bezig?

De toestand in de tempel van de Jeruzalem. (Mk 11,11).

De tempel: Bedoeld als een 'venster op God'. (1 Kon 8,27-30 v.v.).

Maar de tempel is geen venster op God. Integendeel: het geeft alleen maar zicht op het bedrijf van de mensen, waarin het draait om gewin. (Mk 11,15-19).

Van deze dingen is Jezus vol, als hij de volgende dag opnieuw op weg is naar de tempel.

Onderweg krijgt hij honger. En hij ziet in de verte een vijgeboom in blad.

Vijgeboom

Een vijgeboom is een van de weinige bomen in Israël, die 's winters kaal zijn. En het blad aan de boom duidt de komst van de lente aan. Alleen in de lente immers valt een boom met blad op.

Het bijzondere van de vijgeboom is verder, dat hij drie maal per jaar vrucht draagt. De eerste keer in het vroege voorjaar, als het blad eraan komt. Dan zetten zich namelijk kleine vruchtjes op de takken van het vorige jaar. Ze zijn niet zichtbaar. Je moet de bladeren wat vaneen trekken en ze echt zoeken. Ze zijn ook niet erg lekker, maar in elk geval wel eetbaar. Daarna ontwikkelen zich op diezelfde oude takken nog een keer vruchtjes. Die zijn rijp in de voor-zomer. En tot slot zijn er dan de vruchten, die groeien aan de nieuwe loten. En die zijn pas in augustus rijp. Dat zijn de beste vijgen. Dan is het ook de tijd voor vijgen..

Het is lente en dus de tijd nog niet voor vijgen. Jezus stapt op de vijgeboom af en zoekt vrucht. Niet de echte vijgen zoekt hij, maar die kleine 'voor-vijgen'.

Maar Hij vond ze niet. Een teleurstel-

ling. Een boom, die niet geeft, wat hij belooft.

Honger naar God.

En dan versmelten de gedachten van Jezus met deze vijgeboom. Deze onvruchtbare vijgeboom geeft precies weer hoe het met de tempel in Jeruzalem gesteld is.

Jezus heeft honger. Hij zoekt vrucht om zijn honger te stillen.

Het hoeft maar een klein vruchtje te zijn. "Daar is een vijgeboom in blad, daar kan ik mijn honger stillen...."

Zo voelt dat dus als je honger hebt naar de aanwezigheid van God. "Daar is de kerk. Daar zal het zijn: genade, vrede en liefde...." Maar je vindt menselijk bedrijf, menselijk geschrijf, menselijk lawaai.

Wat kun je je daar kwaad over maken! Dat mensen zo het zicht op God kunnen verduisteren.

De irritatie over de vijgeboom is de irritatie over het verduisterde venster op God. En Jezus reageert met een vervloeking: Nooit ete meer iemand vrucht van u in eeuwigheid.

Deze tempel heeft afgedaan. Er zal een andere tempel moeten komen, een nieuw venster op God. En die tempel is Jezus zelf. Hij die gezegd heeft: meer dan de tempel is hier...

Ook ons lijden aan de kerk heeft Jezus op zich genomen. Om het te dragen. Om het weg te dragen.

Wat mag je van de kerk verwachten?

Wat verwacht je van de kerk?

Er is iets wat je aantrekt. De sfeer, de muziek, het gebouw, de predikant, de preken, de wijsheid, de traditie, de kunst, de mystiek...

Maar: het is allemaal blad. De geestelijke honger wordt er niet door gestild. Daarvoor is vrucht nodig.

De vrucht van de liefde als teken van Gods genade en de aanwezigheid van Zijn Geest.

Maar dat valt altijd zo tegen in de kerk. De kerk belooft altijd meer dan ze kan geven. Zij is als een vijgeboom in de lente. De echte vijgetijd moet nog komen. Voor het grootste deel leeft de kerk in de verwachting van wat haar gegeven wordt.

Maar het is ook weer niet zo, dat je helemaal niets mag verwachten. Wat je mag verwachten van een kerk in de lente, is zo'n voor-vijg. Een klein vruchtje. Het is nog niet wat het wezen

moet. Maar: het is een teken van wat komen gaat. En toch: nu al voedzaam. Nu al weldadig en honger stillend. Je kunt ze vinden, als je toe-treedt (vs 13) en de moeite neemt om het bladerdak vaneen te schuiven....

Een weg

We hebben zo onze irritaties over de kerk. Dan vliegt het je aan en je denkt: hoe kunnen mensen het zicht op de liefde van God zo verduisteren. Je zegt: weg ermee...

Dat zei Jezus ook. Maar Hij deed meer. Hij was zelf venster op God.. In zijn liefde voor de zijnen, tot de dood aan het kruis..

Daarmee heeft Hij een weg geopend voor allen die met Hem mee tijden aan de godsverduistering door de kerk. Wees zelf venster op God.

Jezus deed dat.

Wij mogen dat doen uit kracht van Hem. In verbondenheid met Hem. In navolging van Hem.

Door een leven gestempeld, dat het stempel draagt van Zijn Geest: liefde, dienst, offer...

J.M. Mudde, Enschede

De samenleving verandert. En de kerk ...? (3)

Het eeuwige evangelie is een verantwoorde ankerplaats in een stormachtig veranderende samenleving. En een Kerk die simpel dit evangelie spelt en doorvertelt is up to date. Zo kan het vorige artikel worden samengevat. Maar dit betekent niet, dat we ons verder aan alle veranderingen in de samenleving niets gelegen hoeven laten te liggen en alles bij het oude moeten laten blijven. Terwille van het evangelie zullen we ons wel degelijk ook op de veranderde samenleving moeten instellen. Hoe? Daarover gaat dit artikel.

Er is een tijd geweest, dat de kerk zozeer bij het leven hoorde, dat het estafetstokje van het geloof tamelijk vanzelfsprekend overging van geslacht op geslacht. Deze tijd is grotendeels voorbij. Eind jaren zestig, begin jaren zeventig al was er een eerste generatie kerkverlaters. Spreek je hun inmiddels bejaarde ouders, dan noemen zij vaak de kerkscheuring van de zestiger jaren als één van de oorzaken. Velen hebben uit frustratie om zoveel ruzie besloten te knippen met de kerk. Als andere oorzaak – en deze m.n. interesseert me – noemen zij ook het niet bijtijds inspelen op de veranderde omstandigheden. Veel ouders hebben hun kinderen opgevoed met de situatie van voor de Tweede Wereldoorlog voor ogen. Zelf waren ze nog heel vanzelfsprekend in de Geref. zuil tot geloof gekomen en onbewust rekenden ze er op, dat het bij hun kinderen ook zo zou gaan. Als je maar naar een School met de Bijbel ging, belijdenis deed, het goede meisje, de goede jongen trouwde, dan kwam het allemaal wel goed. Maar het kwam in heel veel gevallen niet goed, want al die organisatorische steunberen van de vijftiger, zestiger jaren vielen weg en tegelijk kregen geloof en kerk te kampen met een totaal nieuwe wind, die in de jaren zestig door de samenleving ging waaien. Wij kunnen hiervan leren, dat we ons op de huidige situatie zullen moeten instellen.

5. Een ontzuilde, ontkerkelijkt samenleving bepaalt bij het grote belang van een persoonlijke geloofskeuze en een je eigen gemaakt geloof.

Wil je als christen standhouden in deze tijd, dan zal er sprake moeten zijn van een levend geloof, een persoonlijke band aan God en Zijn Woord. Een je eigen geworden, je eigen gemaakt geloof kan standhouden door veranderingen heen. Buitenkant-geloof en gewoonte-christendom reddden het in onze samenleving niet meer. Slechts waar geloof – hoe klein, kwetsbaar en aangevochten ook – kan overleven. Hetgeen overigens nooit anders is geweest, zoals uit de gelijke-

nis van de zaaier blijkt. Maar in een gesekulariseerde samenleving valt dat alleen wat sterker op.

Geloofsopvoeding

Om deze reden zal de geloofsopvoeding gericht moeten zijn op het kunnen maken van een persoonlijke keuze. Dit is m.i. het hoogste bereikbare van de geloofsopvoeding: kinderen/jongeren begeleiden tot het punt waar ze zelf, in eigen verantwoordelijkheid, op goede gronden, een keuze kunnen maken. Van geloofsopvoeding geldt – net als van alle andere opvoeding – dat ze gericht is op het terugtreden van de opvoeder. Niemand immers kan voor een ander kiezen. Ouders kunnen niet voor hun kinderen kiezen, ze zullen dat uiteindelijk zelf moeten doen. Tegelijk worden we er in onze samenleving heel sterk bij bepaald, dat kinderen en jongeren in de gelegenheid gesteld moeten worden zich 'het geloof der vaders' persoonlijk *eigen te maken*. Geloof en kerk mogen geen vreemde elementen blijven, die telkens op onnatuurlijke, geforceerde wijze, het leven binnendingen. Dan bestaat het gevaar, dat het geloof een stukje buitenkant blijft. Het geloof echter wil iets van de binnenkant worden, wortel schieten in het hart. Dat kan als het geloof van jongs af op natuurlijke wijze met heel het leven verweven is, herkenbaar en hanteerbaar. Bewust overigens schrijf ik in *de gelegenheid stellen* zich eigen te maken. Ook hierin klinkt besef van onze beperktheid door. Je kunt je kind voor kortere of langere tijd dwingen bepaalde uiterlijke vormen in acht te nemen, je kunt je kind echter nooit dwingen zich het geloof persoonlijk eigen te maken. Geloof laat zich er niet in praten of er in discussiëren, geloof laat zich er niet in zingen en zelfs niet er in leven. Geloven is een geheim, waarvan het fijne alleen bij de HERE God Zelf bekend is. In dit besef mag je rusten ... na gedaan te hebben wat binnen jouw bereik ligt en tot jouw verantwoordelijkheid behoort.

6. Een kerk in een veranderende samenleving moet – terwille van het evangelie – flexibel zijn.

Bovenstaande opvatting betekent wel, dat we in de praktijk van het kerkelijk leven flexibel zullen moeten zijn. We zullen op zoek moeten gaan naar vormen, die kinderen en jongeren helpen het geloof zich eigen te maken. Hoewel, vaak hoeven we daar niet eens echt te zoeken. Het bijzondere is, dat je die nieuwe vormen vanzelf ziet opkomen in veel gezinnen, in de kerkdienst, tijdens de catechisatie.

Gezinnen

Naar mijn indruk zijn veel ouders heel bewust en creatief bezig hun kinderen in geloof op te voeden. Uit hun eigen mond heb ik van vrij veel oudere gemeenteleden gehoord, dat zij werden grootgebracht zonder thuis bidden te leren. Er werd wel gebeden, maar in stilte. Nu hoor ik hen soms heel enthousiast vertellen over hun kleinkinderen, die aan tafel of voor het slapen gaan een persoonlijk gebedje doen. Er zijn ook vele schitterende kinderbijbels en boekjes uitgegeven – voor elk wat wils, voor elke leeftijd – die ouders helpen hun kind op speelse wijze bij geloof en kerk te bepalen. Ook de Vakantiebijbelschool is zo'n middel. Hoewel allereerst bedoeld als evangelisatiemiddel, is ze ook een middel om op een aansprekende manier de eigen kinderen te bereiken. Veel ouders beseffen, dat geloofsopvoeding niet aan de school of zelfs de kerk uitbesteed mag worden, maar allereerst een eigen verantwoordelijkheid is. Het gezin is de voornaamste kraamkamer van het geloof. Dat kan ook niet anders in een samenleving, waarin het geloof in Christus niet veel natuurlijke partners meer heeft.

Kerkdienst

Ook de eredienst wordt in veel gemeenten afgestemd op de veranderde samenleving. Tenminste, zo verklaar ik de bijzondere aandacht voor het kind in veel gemeenten. Er wordt aan gewerkt dat kinderen de kerk als hun 'thuis' ervaren: voor de kleinsten een crèche, voor de kleinen een bijbelvertelling, voor de iets groteren een bijbelklas. Kinderen helpen bij het kollekeren of het muzikaal begeleiden van de dienst, een kinderlied wordt gezongen, onberijmde psalmen. Ik waardeer deze ontwikkelingen positief en werk er graag aan mee. Naar mijn inschatting hebben deze ontwikkelingen op zich niets te maken met vervlakking, een hang naar uiterlijke poespas of gebrek aan verbondsbesef. Ze komen vanzelf op, zijn welhaast onontkoombare aanpassingen aan de tijd waarin we leven, noodzakelijke middelen die kinderen helpen om het geloof zich eigen te maken. We kunnen het ons gewoon niet meer permitteren om onnodige afstand tussen kind en kerk te houden.

Op zoek naar het hart

Gevolgen zijn er ook voor de catechisatie. Als predikant probeer je te werken aan een open en tegelijk veilige sfeer waarin iedereen zichzelf mag zijn en zeggen wat hij/zij op het hart heeft. De catechisatie verloopt vervol-

gens als een permanente dialoog. Eigen inbreng, ervaringen, gedachten en vragen zijn van harte welkom. Niet dat er niet aan kennisoverdracht wordt gedaan, die is niet minder hard nodig dan vroeger! Ze staat echter ingekaderd in het persoonlijk gesprek en draagt in veel gevallen ook het karakter van een gesprek. In dat gesprek wordt als het ware de aarde bewerkt om het hart ontvankelijk te maken voor het Woord.

Immers, zolang iets volstrekt oninteressant en onbelangrijk lijkt, is het hart net ongeploegde grond: het zaad blijft liggen, gedoemd om weggepikt te worden. Zelf maak ik ook gebruik van de gitaar tijdens de catechisatie. Meestal beginnen of eindigen we met een lied uit de Youth for Christ-bundel. Mogelijk dat de catechisanten het vooral ervaren als een moment van ontspanning, zelf zie ik het als een poging om via het lied een andere snaar in het hart te raken. En verder, wie met elkaar hebben durven zingen, schamen zich ook niet om persoonlijk mee te praten. Ook sluit ik niet uit dat je rol als predikant/catecheet veranderd is. Indien het doel van de catechese het persoonlijk kunnen toeëigenen van het geloof is, kan de catecheet zich niet verstoppen. Je wordt in zekere zin zelf ook een leer-middel; jouw omgang met God in Christus, jouw geloofsworsteling kan in de catechese een positieve rol spelen. Net als de apostel Paulus deelt hij/zij dan niet alleen het evangelie, maar ook zijn eigen leven mee (1 Thess. 2:8). Worden die mij verder te binnen schieten zijn weerbaar maken, de zoekende mens tijd en ruimte gunnen, leren bidden en leren Bijbel lezen. Zo laat ik – sinds kort – de catechisanten zelf eindigen met gebed. En met een oudere groep lezen we delen van de Bijbel door: iedere dag een hoofdstuk en op catechisatie spreken we – aan de hand van hun en mijn vragen – het gelezene door.

Zo ben je biddend op zoek naar het hart. Niet dat deze aanpak op zich beter is dan die van vroeger en al helemaal zie ik er geen succesformule in. Niemand weet van tevoren de weg van het zaad in de schoot. Maar in een open kerkverband als het onze zie ik geen andere weg.

Geduld

Hiernaast bedoel ik met flexibel zijn 'geduldig zijn'. Onze kerken zijn met duizend draden met onze samenleving verweven. M.n. bij jongeren zie je soms de negatieve invloeden daarvan. Ik denk dan aan de omgang met sexualiteit, aan het feit dat velen samenwonen, het materialisme en drankmisbruik enz.. Dit alles valt zeer te betreuren. Tegelijk moet je juist t.a.v. jongeren beseffen, dat ze iets hebben van pas opgekomen Afrikaantjes. Die zie je zo voor onkruid aan. Geef je ze echter de tijd, dan blijkt dat toch sprake is van een sierplantje. En zo meen ik, moeten we m.n. jongeren benaderen. Niet in paniek raken of met de botte bijl hakken, maar met elkaar teruggaan naar af, naar het evangelie zelf en vanuit het evangelie weer helemaal opnieuw alles doordenken. Dat vraagt tijd en geduld, maar gaat de HERE hier Zelf niet in voor? Lankmoedigheid is een woord dat wezenlijk is voor de HERE! Zij het dat ons geduld niet mag ontspruiten aan de weekheid van Eli!

7. Door de veranderingen in de samenleving worden we bepaald bij het belang van de gemeenschap der heiligen.

Totnogtoe kreeg het belang van een persoonlijk verworteld geloof sterke nadruk. Het persoonlijke wil ik echter niet tegen het gemeenschappelijke uitspelen. Eerder is met het wegvallen van veel organisatorische steunberen rond de kerk het belang van de gemeenschap der heiligen toegenomen.

Onze kerken moeten het niet hebben van structuren, die jongeren en ouderen bij de kerk houden. Zij moeten het al helemaal niet hebben van een bepaald vanzelfsprekend gezag waarmee (jongere) gemeentelieden bepaalde beslissingen a.h.w. van bovenaf krijgen opgelegd. Wij moeten het vanwege onze kwetsbaarheid helemaal hebben, allereerst van de Geest van God, maar ook van de inhoudelijke overtuigingskracht van het evangelie van Jezus Christus. En waar anders dan in de relaties tussen mensen onderling, binnen de gemeenschap van de kerk kan zichtbaar worden wat het christelijk geloof waard is? Het is ongelofelijk belangrijk, dat jongere gemeentelieden de kerk als een positieve faktor leren kennen en waarderen. Niet als een plaats waar je betutteld wordt, beoordeeld, waar voor buitenbeentjes geen plaats is. Nee, als een plaats waar je welkom bent, gekend wordt. Word je gegroet, wordt er 'gehuild met hen die huilen en is men blij met hen die blij zijn? Ervaar je liefde en hartelijkheid? Al die door en door bijbelse kernwoorden hebben hun aktualiteit niet verloren, maar zijn in aktualiteit juist toegenomen door de kwetsbare positie van onze kerken.

Investeren in de gemeenschap

En daarom: investeer in de gemeenschap der heiligen. Investeer in jeugdverenigingen, bijbelkringen, medeleven en persoonlijke betrokkenheid. Leef de liefde van Christus uit! En doe dat ook met het oog op de samenleving en met het oog op de toekomst: de liefde in de samenleving is aan het verkillen en voor de toekomst is een toenemende eenzaamheid onder m.n. ouderen en niet-werkenden te verwachten. Waar dan de liefde woont gebiedt de HEER Zijn zegen. En wie weet kunnen we over enige decennia zeggen, dat de tijd van crisis een tijd van loutering is geweest...?

Pastorale notitie

J.H. Veefkind

Speelkwartier - In memoriam 7 -

Een stralende voorjaarsdag: zon, blauwe lucht, vogels, spriatelend leven overal. Achter de heg van het kerkhof joelen de jongens en meisjes op het schoolplein.

Het is speelkwartier als we met ons drieën achter het kleine kistje gaan. Dit juichende van het voorjaar heeft hij

nooit gezien; spelen met zijn vriendjes zal hij nooit.

Ondeugend-zijn, verdriet-doen ook nooit. Sommigen van zijn kinderen geeft God zo weinig leven, dat ze aan zondigen niet toekomen. Het 'eindelijk' van het doopformulier – „todat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt gesteld zullen worden” – is er voor hen meteen al.

„Wat zal hij opkijken, als de Here terugkomt”, zegt zijn moeder.

Ja, wat zal hij opkijken! Versierd in zijn verstand met ware en zalige kennis van zijn Schepper en van andere geestelijke dingen; in zijn wil en hart met gerechtigheid; en overzulks geheel heilig.

En wat zullen wij opkijken van hem! Gedoopt worden kon hij niet. Dit had tenminste deze lichtzijde, dat er ook niets verondersteld kon worden. Er is niets te veronderstellen, er is alleen maar zeker te weten. Verboden twijfel,

geboden zekerheid.

Heilig, genadeverbond, verkiezing.

Hij en wij – wat zullen we opkijken! De pleinen der stad zullen vol zijn van jongens en meisjes die daar spelen. Daar bidden we om.

Hij ging slapen, hij was moe, deed zijn beide oogjes toe; Here, houd ook in de nacht over hem getrouw de wacht.

't Boze kleefde hem ook aan, zie het, Here, toch niet aan; schoon onze zonden vele zijn, maak om Jezus' wil ons rein.

Doe hem dankbaar en gezond opstaan in Uw morgenstond; als hij zijn ogen opendoet, lacht Uw zon hem vriendelijk toe.

Zorg voor onze kinderen, Heer; geef geloof en hoop ons weer; ja, voor al Uw kinderen saam bidden we U in Jezus' naam.

Amen.

M.R. van den Berg, Groningen

Vragen van toen – vragen van nu

2. Op zoek naar de zin van het leven (Pred. 3:1-14)

Fascinerend

Voor alles is er een tijd, zegt de Prediker. Aan zijn toch al lange lijst had hij nog kunnen toevoegen: er is een tijd van komen en een tijd van gaan, een tijd om te begroeten en een tijd om afscheid te nemen. Zo zit dat. Het ene wordt altijd gevolgd door het andere, namelijk door het tegendeel ervan. Er is een voortdurende slingerbeweging van pool naar tegenpool en omgekeerd.

Dat is niet alleen zo in het leven van elke dag, in het maatschappelijke leven en in de cultuurgeschiedenis, maar ook in de kerkelijke wereld. Wie al wat langer meeloopt op het wereldlijk en kerkelijk erf, wordt daar wel eens een tikkeltje moe van. Hij verzucht wel eens: moet ik die discussie voor de zoveelste keer nog eens voeren? Of: hoe kan het dat iets dat we twintig of dertig jaar geleden hebben afgewezen omdat het duidelijk negatieve effecten had, nu de kop weer opsteekt? En hij kan iets aanvoelen van de verzuchting van de Prediker: alle dingen zijn onuitsprekelijk vermoeiend. Het oog wordt niet verzadigd van zien, het oor niet vervuld van horen. Wat geweest is, dat zal er zijn en wat gedaan is, dat zal gedaan worden. Er is niets nieuws onder de zon (1:8,9). Ja, die Prediker. Wat maakt hem zo fascinerend? Waarom grijp je telkens weer naar hem terug? Het is maar een klein boekje, maar het heeft grote invloed gehad – en het heeft dat nog steeds – op mijn levensbeschouwing. In mijn studententijd heb ik voor prof. H.J. Schilder mijn eindschrijftie exegetische Oude Testament gemaakt over Prediker. Van toen af is de Prediker eigenlijk bij de voortduur mijn mentor geweest. Hij heeft ook het motto geleverd voor een van mijn romans.

Modern

Ik ken geen bijbelboek dat zo op onze moderne tijd is toegesneden als het boek Prediker. Heel de moderne problematiek met betrekking tot God en de ellende en het onrecht in de wereld is door hem heengegaan en heeft hem tot op het bot geraakt. Hij weet er geen oplossing voor, maar het geloof heeft hij behouden.

Er is nog iets dat hem tot een moderne figuur maakt. Onze tijd is sterk in het ontmaskeren van loze façades, holle klanken, bombastische woorden en onwaarachtigheid. Ook de Prediker heeft daar een handje van. Hij prikt door allerlei ballonnen heen en ontdekt dat er alleen maar lucht in zat. Hij ontmaskert goddeloosheid en onrecht die zich gehuld hadden in een mantel van schone schijn. Hij laat zich niet door clichés in de luren leggen en zich

niet met vrome kluitjes in het riet sturen, maar laat de voosheid daarvan zien.

Ik denk dat het deze eerlijkheid van de Prediker is – dat geen genoegen nemen met schijnoplossingen en dat doorstoten tot op de bodem – dat me in hem aantrekt en hem voor mij tot een eigentijdse figuur maakt. En het zal dan ook niemand bevreemden dat, naar mijn oordeel, het boek Prediker van fundamentele betekenis is om in onze turbulente wereld het geloof te bewaren en overeind te blijven.

Onder dekking van een grote naam

Wie de Prediker was, weten we niet. In het begin van zijn boek dient hij zich aan als Salomo, maar die pretentie wordt niet tot het eind toe volgehouden. Dat was ook niet nodig, want de enige bedoeling ervan was de aandacht van de mensen te trekken en hen tot luisteren en lezen te bewegen. De Prediker kende de mensen. Hij wist dat de grote massa opziet tegen rijke, beroemde mannen, achter mannen van naam aan loopt en eerder geneigd is naar zulke figuren te luisteren dan naar een willekeurig iemand die niet rijk is. De stem van de arme wordt niet eens gehoord. In hoofdstuk 9 noemt de Prediker daar een navrant voorbeeld van: naar een arme man die een belegerde stad had kunnen redden, werd niet geluisterd omdat hij arm was. De Prediker wist: als ik mijn boekje uitgeef onder mijn eigen naam, zeggen de mensen bij voorbaat: wat die onbekende grootheid te vertellen heeft, zal wel niets voorstellen.

Dat is ook nu nog zo. De meeste mensen kijken eerst naar de naam onder een artikel of op de titelpagina van een boek. Als het de naam van een van hun favorieten is, lezen ze het en zijn ze het eigenlijk al bij voorbaat met hem eens. En als ze hem niet kennen, lopen ze aan hem voorbij. De Prediker wist dat. Daarom introduceert hij zich in het begin van zijn boek als de fameuze koning Salomo. Aan het eind van het boek is inmiddels duidelijk geworden dat hij iemand anders is. Maar dan kan het geen kwaad meer, want dan heeft hij zijn zegje kunnen zeggen en de mensen kunnen confronteren met vragen en probleemstellingen waarvoor ze bij iemand anders zouden terugdeinzen. Maar aan het begin had hij de dekking van die grote naam echt nodig, want hij haalt nogal wat overeind en schopt tegen heel wat gerespecteerde en onaantastbaar geachte huisjes aan.

Doodlopende wegen

De Prediker is op zoek naar de zin van

het leven. Leven en dood stellen hem voor onoplosbare vragen en raadsels. Wat moet ik daarmee aan? vraagt hij zich af. Hoe vind ik mijn weg in deze chaotische en verbijsterende wereld. Waar moet ik de mosterd halen? Om daar achter te komen heeft hij het leven in al zijn facetten onder de loep genomen en elke steen die hij tegenkwam, opgelicht om te kijken wat er onder zat. Het is begonnen met de steen der wijsheid. Dat ligt ook wel voor de hand. Want als je ergens een antwoord mag verwachten op de vraag naar de zin van het leven, dan toch zeker bij de wijsheid, zeg maar bij de filosofie en theologie, nietwaar?

Ook vandaag zijn er nog zulke zoekers. Ze gaan filosofie of theologie studeren om een antwoord te krijgen op die zin-vraag. Aanvankelijk lijkt dat heel veelbelovend. Maar het liep voor de Prediker op een bittere teleurstelling en ontgoocheling uit. Want hoe meer hij erin doordrong, hoe pijnlijker het hem duidelijk werd dat daar het antwoord niet te vinden was. Hoe meer inzicht en wijsheid je verwerft, hoe meer het tot je begint door te dringen dat je er langs die weg niet achter komt.

Dan moet ik het maar op een andere manier proberen, dacht de Prediker. En toen sloeg hij een totaal andere richting in: die van het bruisende leven met zijn tingetangel van feesten en fuiven, van drank en vrouwen, van rianten villa's en dure sportwagens, van personeel dat je op je wenken bedient en van een kluis vol zilveren en gouden kostbaarheden. Want als je ziet hoeveel mensen daar achteraan hollen en zich uitsloven om dat te bereiken, krab je je achter het oor en vraag je je af: zou daar soms de zin van het leven te vinden zijn? Als zoveel mensen daarop uit zijn, zal er toch wel iets inzitten?

Vergeet het maar, zegt de Prediker. Het heeft allemaal niets opgeleverd. Ik ben er echt ingedoken. Ik heb me er helemaal in ondergedompeld. Maar ik ben geen stap dichterbij een antwoord op de vraag naar de zin van het leven gekomen. Zowel de weg van de sobere wijsheidszoeker als die van de uitbundige levensgenieter lopen beide dood.

Uit balans

Natuurlijk is er wel een relatief verschil tussen die twee. Natuurlijk heeft de wijsheid wel wat voor op het je verslingeren aan luxe en overdaad. Want:

*de wijze loopt met ogen in zijn hoofd,
de dwaas loopt daar waar 't licht is uitgedoofd.*

Maar dat verschil is slechts relatief. Want, ach, de wijze moet evenzeer sterven als de dwaas. Ook het leven van wijzen spat als een zeepbel uiteen. Ook zij zinken weg in de vergetelheid.

Als je je dat realiseert, zegt de Prediker, vraag je je af waarom je je nog langer zou inspannen om wijs te zijn. Wat doet het er dan nog toe te zweegen en je af te beulen om wijsheid te verwerven? Als het toch niets oplevert, waarom zou je het dan nog doen?

Waarom zou je eigenlijk nog verder leven? Ik raakte helemaal uit balans, zegt de Prediker. Ik zag het niet meer zitten. Het leven stond me tegen. Het hoefde voor mij niet meer.

Gelukkig is hij wel weer uit de put van die depressie geklommen. Maar de vragen bleven, want die waren reëel. Krijg je wel ooit antwoord op de vragen waarom en waartoe? Bereik je eigenlijk ooit wel iets? Soms lijkt het dat je echt iets opbouwt en van je leven maakt en dan ineens ploft het in elkaar. Dan besef je weer: de mens heeft het niet in zijn macht van het leven te maken wat hij wil. Soms heb je iets bereikt en iets gegrepen en dan glipt het je zomaar, zonder dat je snapt hoe, tussen de vingers door en uit je handen weg. Een andere keer wil je ergens mee kappen en dan kun je er maar niet los van komen. Als een loden gewicht blijft het aan je hangen.

Anneke Elzinga

Lieve Bart en Rineke,

Natuurlijk hoopte ik dat ons bezoek aan jullie, zondagavond, ons moed zou geven. Maar wat verwacht ik nou eigenlijk. Ik ben te ongeduldig. Nee, wees niet bang, we zullen jullie niet om de haverklap lastig vallen. We zullen er niet steeds over beginnen. Dat is ook niet goed. Maar toen we zondagavond bij jullie waren had ik het gevoel, dat jullie erop rekenden dat ons gesprek een voortzetting zou zijn van het vorige. „Er is een last van ons afgevallen”, zei een van jullie op onze vraag hoe het nu ging. Lag er dan zo'n zware last op jullie? Ik kan alleen oordelen over Barts opvoeding, maar ik ken jouw ouders genoeg, Rineke, om te weten dat ook jij een blijmoedige, en geen drammerige geloofsopvoeding hebt gehad. Daarom was ik blij, dat Bart zei: „Ik heb altijd gemerkt dat het geloof in jullie leven alles betekende en ik ben daar jaloers op, want dat heb ik zo niet. Ik wou dat ik het had. Er waren bepaalde regels thuis. Ik hoefde het niet in mijn hoofd te halen om zondagsmorgens in bed te blijven liggen. En als er ijs lag, mocht ik wel schaatsen, als ik maar zorgde op tijd voor de middagdienst in de kerk te zijn. Met de catechisatie was het al net zo. Wat er ook was, dat ging door. En ik heb die arme dominee wat dwars gezeten. Vooral toen er van me werd verwacht dat ik, net als mijn broer Bram, belijdenis zou doen. Ik heb schokkende dingen tegen de dominee gezegd. Hij heeft echt geduld met me gehad en jullie ook, al schopte ik overal tegenaan. Ik zie nu heus wel in dat ik die regels nodig had. Als jullie mij anders hadden opgevoed,

dan had ik er geen respect voor kunnen hebben.” Datzelfde geldt voor jou, Rineke. De grondregels waren in jouw ouderlijk huis dezelfde als bij ons. Het maakte me, ondanks alles blij, dat jullie geen Maarten 't Hart-verhalen kunnen en willen vertellen.

We begrepen wel dat iedereen in jullie gemeente het vanzelfsprekend vond dat jullie overal aan meededen. Een jong echtpaar, beiden afkomstig uit goede gereformeerde gezinnen, daar verwacht men iets van, nietwaar? En dat hebben jullie ook geprobeerd. Om te voldoen aan de verwachtingen van de mensen. Ook ons wilden jullie niet teleurstellen. Daarom hebben jullie je koortsachtig in alle activiteiten gestort. In de hoop dat het echte gevoel, dat hoort bij: 'Neem mijn leven, laat het Heer, toegewijd zijn aan uw eer', vanzelf zou komen. Maar het kwam niet. En toen werd het een zware last. Als je hoe langer hoe meer het idee krijgt, dat 'het geloof' jou niet gegeven is. Ik begriep dat nu wel enigszins. Maar ik blijf erbij, en dat zeg ik nog maar eens: „doe de bijbel niet dicht. De Here spreekt daardoor tot jullie.”

Want anders blijft dit nog over: geld verdienen, leuk huis, plezierig leven, vrienden. Maar zou dat een mensenhart, zou dat jullie, blijvend bevredigen? Probeer het maar een poos zonder God. Kijk maar of je het zonder Hem redt. En bekijk de wereld, de schepping maar eens vanuit de gedachte dat er geen Schepper zou zijn.

Mama

H. Algra, Den Helder

Regionaal

Ede: een fotoboek

Tijdens onze vakantie bezochten we de Nederlands Gereformeerde Kerk in Ede. Op een tafeltje in de hal van de kerk troffen we een keurig verzorgd fotoboek aan. Tientallen gemeenteleden stelden zich voor, zowel door middel van een foto als door een verhaaltje over henzelf. Een leuk initiatief, vonden we, maar hoe is het idee eigenlijk ontstaan? Het stellen van die vraag bracht ons in contact met Ds. G. Bronsveld. Hij kon het een en ander vertellen over het ontstaan van het fotoboek.

Ds. Bronsveld: „Toen ik hier bijna 3 jaar geleden kwam, telde de gemeente 800 leden. Je legt kennismakingsbezoeken af, maar je leert zo alleen je eigen wijk kennen. En zoiets geldt niet alleen voor de predikant, maar ook voor andere nieuwe gemeenteleden. Daarom werd een berichtje in het kerkblad geplaatst met de vraag of er mensen waren die er iets voor voelden om een fotoboek/kennismakingsboek samen te stellen.

Naar aanleiding van dat berichtje meldten zich 5 mensen.” Dat zo'n boek niet zomaar klaar is, bleek wel uit het vervolg van het verhaal. Ds. Bronsveld legt uit: „De commissie maakte een draaiboek. Er moest van alles geregeld worden. Men deelde de gemeente op in wijken. De leden uit zo'n wijk konden zich na de kerkdienst laten fotograferen in de consistorie. Dat hele project nam enkele maanden in beslag. Daarnaast werd er een inschrijfformulier in het kerkblad gevoegd. De mensen konden op dat formulier iets over henzelf vertellen, zoals over hobby's, vrije tijd, beroep, school. Toen alle foto's klaar waren, kon het boek worden samengesteld. En in die vorm ligt het nu dus ook voor in de kerk.” Het blijkt overigens dat veel gemeenteleden zelf ook zo'n boek in huis hebben. Het bleek namelijk mogelijk om de foto's te scannen. Op die manier konden gemeenteleden voor f 17,50 een eigen exemplaar bestellen. Een soort familiealbum, want het gaat per slot van rekening om je broeders en zusters. Wie zou denken dat de commissie inmiddels is opgeheven, heeft het mis. De gemeente in Ede is een groeiende gemeente; het adressenbestand verandert snel. Een van de kom-

missieleden houdt de wijzigingen bij: jaarlijks wordt het fotoalbum bijgewerkt. Mijn vraag is of alle gemeenteleden in het boek staan. Ds. Bronsveld: „Nee, om uiteenlopende redenen willen mensen niet vermeld worden in het boek. Dat kunnen persoonlijke redenen zijn, maar er zijn ook randkerkelijke leden die zich te weinig bij de gemeente betrokken voelen. Ik schat dat een kleine driekwart van de leden in het boek vermeld staat.” Ds. Bronsveld benadrukt dat het werk voor zo'n boek niet moet worden onderschat. De commissie heeft veel werk moeten verzetten. „Ze hadden A gezegd, ze hebben daarna ook B gezegd. Alleen goede wil is niet voldoende. Naast de enorme inzet had men de beschikking over goede apparatuur en over mensen met vakbekwaamheid op gebied van fotografie en lay-out. Als vakantiegangers vonden we het een goed initiatief. Misschien ter navolging voor andere gemeenten? Soms krijgt een predikant bij zijn afscheid een fotoboek/herdenkingsboek van de gemeente. Als er nu eens twee exemplaren van zouden worden gemaakt? Misschien minder professioneel dan in Ede, maar toch de overweging waard. Een familiealbum van broeders en zusters.

K.B. Holwerda, Ede

...hoe de oorlog is verdwenen... (1)

1 Hoe de oorlog is gekomen

'Dans der demonen' luidde ooit de titel van een boek van de journalist Philip Gibbs. Te recht: als zoveel samengebalde haat en verschrikking tot ontlading komen, dan heb je te maken met 'eigen werken des satans'. Oorlog is mensenwerk, maar nooit dat alleen.

Ondanks alle beeld- en geluidsmateriaal is het niet eenvoudig mensen van nu te laten invoelen, hoe diep oorlog, bezetting en bevrijding insneden in het leven van wie het meemaakten. Op hun beurt waren die mensen ook door iets *onvoorstelbaars* overrompeld. Nederland had in geen jaren oorlog gekend. De Grote Oorlog van '14-'18 was Nederland voorgijgegaan, behalve de deerniswekkende drommen Belgische vluchtelingen. Maar in mei '40 gebeurde dat ondenkbare. Plotseling, gewelddadig en spectaculair: luchtlandingen, bliksem-acties. Met als gruwelijk hoogtepunt de rookpilaren boven Rotterdam en Middelburg. Hoe had het zover kunnen komen?

Versailles en de grote crisis

De Grote Oorlog ('14-'18) was door de Centralen (Duitsland & zijn toenmalige bondgenoten) verloren. De miljoen slachtoffers en alle ellende waren – zo voelde men – vergeefs geweest. Frankrijk, Engeland en hun bondgenoten waren winnaars, zij het op het nippertje en dankzij Amerika's hulp. Ondanks dat vernederden zij Duitsland in het verdrag van Versailles (1919) diep. Besef van *gezamenlijke schuld* was er niet bij de overwinnaars. Hun rancuneuze eisen zaaiden een gigantische wrok. Daar kwam de economische wereldcrisis van de jaren '20 overheen. Voor het verpauperde en vernederde Duitsland helemaal rampzalig. Frustratie en verbittering zetten zich in vele harten vast. Juist toen verscheen er – in een politiek onstabiele tijd – een beweging die beweerde op te komen voor Duitslands grootheid en eer, de NSDAP. Zij cultiveerden heel slim de wrok- en haatgevoelens die in de massa's leefden. Zonder erg na te denken schonken velen aan deze Nazi's hun sympathie: zo gebeurde er eindelijk eens iets voor het vaderland!

Italië is een ander verhaal. Als natie worstelt het van meet af aan met de corruptie en verdeeldheid van de staatjes en vorstendommen, waaruit het is samengesteld. In de Grote Oorlog had het zich als bondgenoot door de latere overwinnaars laten 'kopen'. Maar de behaalde winst viel nogal tegen, met een enorme frustratie als gevolg. Nog iets eerder dan in Duitsland ontstond zo ook daar een fascistische¹ beweging. Dromen van de grootheid van het oude Romeinse rijk ver-

leidden de Italianen tot veroveringsavonturen in Abesinië (Ethiopië). Daarmee vervreemdden ze zich van hun vroegere bondgenoten, en kwamen langszij het steeds meer door Nazi's beheerste Duitsland. De as Rome-Berlijn ontstond². In de Spaanse burgeroorlog ('37-'39) deden de As-mogendheden oorlogservaring op.

Van gok naar gok

Men heeft lang gemeend dat de As-leiders een monsterachtig oorlogscmplot hadden. Onderzoek leert anders. Hitler had een sterke persoonlijke uitstraling en werd al gauw op een haast magische manier gevierd als charismatisch leider in de traditie van de oude, trotse Germaanse goden- en heldenmythen. Hij speelde zelf op die moderne mythe in. Gokker als hij was ondernam hij het ene na het andere politieke waagstuk, desnoods met gebruik van geweld. Zijn generaals raadden hem dat sterk af, maar de bluffende Führer gokte keer op keer op de slappeheid van zijn tegenstanders. En... met succes³! We moeten dan ook wel erkennen dat de machtshonger van Nazi's en fascisme *samen met* de slappe reactie daarop van Fransen en Engelsen de oorlog heeft ontketend.

Het moest eens misgaan

Hitler kwam een heel eind met zijn gokspel. De militaire bezetting van het Rijnland ('36), de 'Anschluss' (annexatie) van Oostenrijk, idem van grote delen van het huidige Tsjecho (beide '38). Tot hij zich verrekende met een grenskwestie met Polen ('39). Zijn inval in Polen kostte hem de oorlogsverklaring van Frankrijk en Engeland (2/3 sept. '39).

'Blitzkrieg'

Ook nu lukte de bluf. De Fransen (met NB veruit het grootste leger van Europa) waren niet ingesteld op een aanval, de Britse marine kon niet in de Oostzee komen. Zo werd de Poolse veldtocht voor Hitler een succes. Dat arme land werd simpel opgedeeld tussen hem en de Sovjets met wie hij een pact had.

Lawine

Voorjaar '40 viel de grote klap. Hitler maakte korte metten met Denemarken en Noorwegen (apr. '40). Britse en Franse hulp baatten niet. De grote aanval (10 mei) bracht binnen zeven weken Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk op de knieën. En de wereld vergaapte zich er aan: bliksem-oorlog van gemotoriseerde legers samen met het moderne luchtwapen. Er was dan wel geen TV, maar radio en bioscoop-journaals hielden

heel Europa in hun ban.

Verlamd: hier viel niet tegen te vechten. Christenen met een besef van *oordeel*: de apocalyps denderde onstuitsbaar over je heen.

Toen waren er nog twee

Wel redden de Britten hun berooide expeditieleger en vele Fransen uit de puinhoop. Wonnen zelfs, met het laatste reserve-eskader in de lucht, de luchtslag om hun land. Maar wat konden zij alleen? En '41 werd een rampjaar. Na aanvankelijk succes werden zij in N.-Afrika tot Egypte teruggejaagd. Hun hulp aan de Grieken pakte ook voor dat land falikant uit. In juni '41 besprong Hitler ex-bondgenoot Sovjet-Unie. Reeds begin '42 leek inname van Leningrad en Moskou, en de Kaukasus met zijn olie, onafwendbaar. Stel u voor: op een paar neutralen na heel Europa van de Noordkaap tot in Afrika en van de Noordzee tot de Oeral in de greep van die ene macht! En dat in amper twee jaar!

Ging het leven verder?

Verbijsterd door het plotselinge geweld trachtte iedereen toch 'normaal' verder te leven. Maar het gehuil van een duikende Stuka en het staccato van een machinegeweer zijn onuitwisbaar. En het normale leven bleek ingrijpend veranderd. Wel deed het regime zich eerst vriendelijk voor. Er waren inderdaad correcte Duitsers. Maar al gauw bleek de aard van de nieuwe heren in maatregelen ter isolatie van de Joden. Verzet van universiteiten, en even later de februaristaking van '41 werden fors afgestraft. De knevelarij begon: je moest wel in de pas lopen, anders... De ondertoon van intimidatie en angst werd bovendien. Handel en verkeer vielen drastisch terug, de economie raakte op een laag pitje. Agrarische sector, nijverheid en industrie werden alle 'gelijkgeschakeld'. Let wel: aan oorlogsinspanning van het Nazi-bewind! Contact met ander buitenland dan het bezette werd onmogelijk.

Hoe voelt dat?

Stel u voor de grote zorg om geliefden in Oost en West, of meevechtend aan geallieerde kant: marine, koopvaardij, later lucht- en landmacht en spionage. Om wie in eigen land moesten vluchten, weldra onderduiken. Joden, studenten, piloten, de verzetsmensen die hen hielpen. Toen ex-militairen, spoorlieden, arbeiders. De groepen werden groter en groter. En wat denkt u van de gewetensconflicten van een burgemeester, een ambtenaar of een politieagent: blijven en proberen te redden en te remmen,

óf onderduiken... en je gezin dan? Plotseling geweld: brandende bommenwerpers in de nacht, of remmende overvalwagens in de straten. Kleinere (hoewel?) ergernissen: schaarste, het gehannes met bonnen en punten, onvoorstelbaar in onze krankzinnig overladen maatschappij! Maatregelen: 'spertijd', waarin je niet op straat mocht zijn. Je moest je radio inleveren. Op de verjaardag van Prins Bernhard ineens allemaal mensen met een anjer op, een woedende bezetter die daar geen raad mee weet.

Gelukkig is het land...

Wat hebben velen in die dagen Valerius' Gedenckclanck ontdekt (in tegenstelling tot nationale en oranje-liederen niet officieel verboden). Want dat het heel lang slecht ging, wist ieder. Prins Bernhard vertelde onlangs⁴ dat hij een aanzienlijk langere oorlogsduur verwacht heeft. En net als in de Richtertijd: naarmate de nood hoger rees, werd er meer en intenser gesmeekt aan de HERE. Kerken afgeladen, mensen tot op de preekstoel en in de paden: is er een woord van de HERE?

Moedige (voor)bidders en (s)prekers, een hart onder de riem, geloof houden, radio Oranje, het V-teken. Het oude lied kreeg nieuwe actualiteit: „Gelukkig is het land dat God de Heer beschermt

als daar met moord en brand de vijand rondom zwermt; en dat men meent: hij zal 't schier overwinnen al..."

Die moord en brand, en dat schier alles overwinnen – dat zag je. De vraag leefde in veler harten: zôu God zich over land en volk en wereld nog willen ontfemen?

.....Wij slaan het oog, tot U omhoog die ons in angst en nood verlossen kondt tot aller stond, ja zelfs ook van de dood"

– misschien is het nooit tussen hoop en vrees zo waarachtig gezongen als toen! Je wist immers heel lang niet eens OF die oorlog ooit verdwijnen zou?!

(wordt vervolgd)

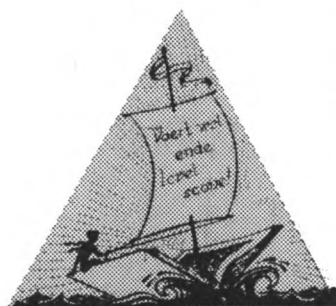
Noten

1 De term *fascisme* is ontleend aan de rechts-nationalistische strijdgroepen, in Italië *fasci Italiani* genoemd.

2 Deze 'as' werd weldra 'doorgetrokken' naar Tokyo. Over het Japanse aandeel in de oorlog later meer.

3 Deze ontwikkeling is de Duitsers later opgebroken. Met zijn bezeten besef van lotsbestemming ging Hitler zelf geloven in zijn militair genie. Met als gevolg dat hij, zeker toen de kansen keerden, keer op keer de beslissingen van zijn generale staf doorkruiste, en ook de maarschalken zelf ontsloeg. Tenslotte verloor hij alle gevoel voor de werkelijkheid.

4 NCRV Nederland 1, oorlogswaekjournaal 6 maart 1995

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Lowietjes smartegeld

Een nieuw boek van Yvonne Keuls

„Is this a mercedes?" Dat zinnetje is een leidmotief in de laatste roman van Yvonne Keuls: *Lowietjes smartegeld*, of: Het gebit van mijn moeder. „Is this a mercedes?" vroeg de Jap. Hij eiste de sleutels op, maar het bleek dat hij niet kon rijden, hij botste direct tegen een boom en plonsde toen in de kali. De ik, een jongetje van een jaar of vier, stond te juichen en te springen van plezier, toen de Jap druipnat op de wal klauterde. Woedend smeedde de Jap het kind door de lucht; de moeder kwam aanrennen, zag dat het kind bloedde en ging als een furie protesteren op het Japanse hoofdkwartier. Het gevolg was dat ze aan een pilaar werd vastgebonden en tot bloedens toe werd afgeranseld. Haar kaak werd daarbij verbrijzeld. U begrijpt dat zich dit afspeelde in Indië tijdens de Japanse bezetting.

„Is this a mercedes?" Heel veel jaren later, als Lowietje taxichauffeur is en een Japans toeristengezin in zijn wagen heeft, stelt de vader diezelfde vraag en dan slaan bij Lowietje de stoppen door... Yes, mister Pappiejap, this is a mercedes. Where did I hear that before? Once upon a time ... to cut a long dreadful story short ... mijn moeder werd door een van uw geachte spleetneefjes aan een marmeren pilaar vastgebonden en finaal in elkaar gehengst, zodat ze nu geen kaak meer over heeft, geen kin en geen tand in haar mond, en iedere nacht in haar bed ligt te huilen van de pijn, van de aangezichtspijnen, nog steeds, mister Pappiejap, en er is geen hoop op genezing, er is geen hoop voor haar, er is niets, alleen die verdorpe pijnkliniek waar ik haar twee maal per week naar toe moet brengen voor een behandeling die geen moer uithaalt. Niets, mister Pappiejap. En uw regering heeft nog steeds geen cent aan dat mens uitbetaald...

Zo gaat dat nog een poosje door. De Japanner begrijpt er natuurlijk niets van en zegt tot overmaat van ramp dat Holland zo 'nice' is en ook nog: „this is really a very nice mercedes". Dat doet bij Lowietje de gal overlopen en hij zet het hele Japanse stel uit de auto. Ui-

terdaard gaat dat met krachtige taal gepaard, maar de gevoelige lezer die zich daaraan stoot, kan aan dit boek beter niet beginnen.

Het tweede leidmotief, dat hebt u al begrepen, is het smartegeld waarop Lowietjes moeder jarenlang gehoopt heeft, maar dat ze nooit heeft gekregen. Tenslotte, als zijn moeder niet meer leeft, krijgt Lowietje die uitkering. En daar koopt hij dan een mercedes voor! Maar wel, om die voor een heel goed doel te gebruiken. Meer vertel ik u niet over de inhoud, er moet nog wat overblijven voor de lezer. Het boek is volgens mij aan de ene kant heel anders dan we van Yvonne Keuls gewend zijn en dat zit naar mijn gevoel vooral in de stijl die op veel plaatsen cynisch is. Maar die stijl past uitstekend bij de inhoud en, zoals gezegd, wie meent dat zo'n taalgebruik geen pas geeft, moet dit boek dan maar ongelezen laten liggen. Hij of zij gaat dan wel voorbij aan de harde realiteit van het leven!

Toch past dit boek ook weer geheel in het werk van Yvonne Keuls die ons opnieuw confronteert met de ellende van mensen die aan de rand van de maatschappij terecht zijn gekomen. Maar... niet zonder hoop! Lowietje vindt tenslotte iets dat zijn leven doel en zin geeft: de zorg voor anderen die zijn hulp en liefde nodig hebben.

Het boek telt 220 bladzijden, is verschenen bij Ambo in Baarn en kost f 29,90.

H. Wierenga, Assen

Levensbeëindigend handelen bij pasgeborenen (2)

Staken van levensverlengend handelen

In de neonatologie is vaak geen tijd te verliezen. Direct na de geboorte is het meestal een kwestie van seconden, hooguit minuten, waarin gestart moet worden met een behandeling. Bij te vroeg geboren betekent dit vaak dat heel snel met beademing zal worden gestart. De baby krijgt via neus of mond een kunststof slangetje in de luchtpijp en een apparaat blaast met een bepaalde druk en een bepaalde frequentie een mengsel van lucht en zuurstof in de longen. Korte tijd later moet ook worden begonnen met kunstmatige voeding enz. Meestal gaat dit goed, soms echter blijkt dat de gestarte behandeling kansloos is. Je ontdekt b.v. tijdens de behandeling dat het kind aan een bepaalde afwijking lijdt, die niet met het leven verenigbaar is.

Een bekend voorbeeld is het z.g. syndroom van Potter. Bij kinderen die lijden aan dit syndroom ontbreken de nieren, terwijl de longen onderontwikkeld zijn. Ondanks adequate beademing lukt het niet de kinderen van voldoende zuurstof te voorzien. Ook ontbreekt natuurlijk de werking van de nieren. Ervaren kinderartsen kunnen een dergelijk syndroom al vermoeden op grond van uitwendige kenmerken, zoals de gezichtsuitdrukking en de vorm van de oortjes. Bij het vermoeden van een dergelijk ziektebeeld kan onderzoek van de buik van de baby met behulp van geluidsgolven (echografie) duidelijk maken of er al dan niet nieren aanwezig zijn. Als het vermoeden wordt bevestigd, wordt de behandeling vrijwel altijd gestaakt omdat het toch kansloos is. Waarschijnlijk hebben wij daar geen van allen moeite mee.

Veel vaker hebben we te maken met een situatie waarbij niet van "kansloos" gesproken kan worden, maar waarbij je je toch afvraagt of het wel goed is waar je mee bezig bent. Soms raken kinderen tijdens of tengevolge van een behandeling ernstig beschadigd. Getwijfeld wordt soms, ondanks een feitelijke overlevingskans, of men wel mag doorgaan met de behandeling, gelet op de geringe kans op een leefbaar leven. Zou staken van de behandeling niet beter zijn? We spreken dan van het staken van een zinloze (in tegenstelling tot kansloze) behandeling. Ik ben me bewust dat er nu een aantal termen geïntroduceerd zijn die vragen oproepen. Wat is zinloos? Wat is een leefbaar leven?

Heeft een mens, lees kinderarts, wel het recht om te bepalen wat in dit geval zinvol is of niet? Op deze vragen

hoop ik in een volgend artikel in te gaan. Ondertussen wil ik de lezer(es) een casus voorleggen, die representatief is voor de vraagstelling in kwestie. Naar schatting doet zich vrijwel dagelijks in één van de Nederlandse ziekenhuizen een enigszins vergelijkbare situatie voor.

Casus

Tineke wordt na een zwangerschapsduur van 30 weken via een keizersnede geboren. Er werd een keizersnede gedaan omdat het kind in de baarmoeder in ernstige nood verkeerde. Zonder ingrijpen zou het kindje waarschijnlijk snel gestorven zijn. Ze komt in een zeer slechte conditie ter wereld en wordt direct aan de kunstmatige beademing gelegd. De longen zijn onrijp. De eerste dagen gaat het aardig goed maar op de 3e dag krijgt ze een klaplong (dit is een veel voorkomende complicatie bij een beademde prematuur). Zo snel mogelijk wordt de klaplong gedraineerd, maar Tinekes toestand is toch enige uren niet goed geweest. Op de 4e levensdag gaat het niet goed. Ze wordt plotseling erg bleek. De grote fontanel voelt gespannen aan en men is bang voor een hersenbloeding (eveneens een veel voorkomende complicatie). Tineke heeft ernstige en langdurige stuipen, waarvoor zij diverse soorten anti-epileptica krijgt. Ze is weinig actief en wat stijf (hetgeen betekent dat de stuipen waarschijnlijk niet onder controle zijn). Via de grote fontanel is echoscopie van de hersenen mogelijk en Tineke blijkt een zeer grote hersenbloeding te hebben en beschadiging van de hersenen zoals gezien wordt bij zuurstofgebrek. Op de 5e levensdag kunnen de beademingsdrukken naar beneden, wat wijst op verbetering van de longfunctie. De prognose wordt op die dag als volgt vastgesteld:

- er is een geringe, maar toch niet te verwaarlozen kans op overleven als de intensieve behandeling wordt voortgezet;
- er is een zeer grote kans op een dubbele handicap, te weten ernstige spasticiteit en ernstige achterstand in geestelijke ontwikkeling. Binnen het verpleegkundig team, maar ook bij de artsen en met name ook bij de ouders leeft de vraag: zijn we nog wel goed bezig? Mag dit wel, al deze ingewikkelde behandelingen, en dan met zulke slechte vooruitzichten? Mogen we wel doorgaan, of moeten we een andere keuze maken?

Keuzemogelijkheden

In principe zal gekozen moeten wor-

den uit één van de volgende vier mogelijkheden:

1. Met alle ten dienste staande intensieve maatregelen doorgaan, tenzij het stervensproces intreedt.
2. Met alle ten dienste staande intensieve maatregelen doorgaan, maar bij bepaalde complicaties stoppen. Stel b.v. dat Tineke opnieuw een klaplong zou krijgen, dan zou afgesproken kunnen worden dit niet weer te draineren, hetgeen vrijwel zeker zal betekenen dat ze zal overlijden.
3. Alle intensieve maatregelen terug trekken terwijl minder intensieve maatregelen, zoals gewone couveuse zorg en sondevoeding, worden voortgezet. Als Tineke dit overleeft, dit accepteren en als ze overlijdt, dit eveneens accepteren.
4. Ik levensverlengend medisch handelen staken, omdat doorgaan niet verantwoord kan worden. Zonodig de dood medicamenteus verzachten en bespoedigen om een onverantwoord zware stervensfase te voorkomen.

Opdracht

Stel dat u als verpleegkundige bij de behandeling betrokken bent. De mening van de ouders is nog niet bekend en morgen zal er opnieuw een gesprek plaats vinden tussen de behandelende kinderarts en de ouders. Tevoren vindt overleg plaats tussen de kinderartsen, de kinderneuroloog en een vertegenwoordiging van de verpleegkundigen. Uw mening wordt gevraagd.

Uiteraard legt de mening van de ouders in tweede instantie veel gewicht in de schaal.

- Welke keuze lijkt u de beste (of minst slechte) en waarom?
- Welke (christelijke) argumenten hebt u pro en contra de andere keuzemogelijkheden?

Een volgende keer hoop ik verder in te gaan op deze moeilijke vragen.

Henk van der Velde

Vulkanen in Indonesië

Terrasvormige rijstvelden met een smeulende vulkaan op de achtergrond; ongerepte witgouden stranden met rijen palmbomen; gracieuze danseresjes in traditionele kledij: dit zijn wellicht de karakteristieke beelden die u dankzij de toeristische informatie-stroom van Indonesië heeft. En uiteraard is er in het uitgestrekte eilandrijk heel veel moois te bewonderen.

Toch komt de gemiddelde toerist met een zeer eenzijdige kijk op het Indonesische paradijs terug. In dit artikel willen we uw aandacht vragen voor een tweetal 'vulkanen' van politieke en godsdienstige aard. We proberen hiermee een tipje op te tillen van de sluier die bedekt wat er sluimert achter het vreedzame gelaat van de vriendelijk glimlachende Indonesiër.

„Waarom die plotselinge aandacht voor Indonesië?” zult u zich afvragen. Allereerst omdat er in dit herdenkingsjaar, 50 jaar na de bevrijding, bijna 200 miljoen Indonesiërs hun bevrijding na eeuwen Nederlandse overheersing uitbundig zullen vieren. Koningin Beatrix zal van die viering nog vele sporen vinden als ze op 18 augustus aankomt in Jakarta, want de onafhankelijkheidsdatum (17 augustus) wordt op vele plaatsen de gehele maand augustus gevierd. Als Nederlandse natie hebben we een onuitwisbare historische relatie met Indonesië. Onze jongere generatie is zich daar te weinig van bewust, omdat we veel uit die geschiedenis liever verdringen. Naast het negatieve zijn er echter ook positieve feiten om op terug te zien. Zo zijn vele Indonesische kerken vruchten op het werk van Nederlandse zendingswerkers.

Verder verdient Indonesië onze aandacht omdat het één van de meest ondergewaardeerde landen ter wereld is. Met een nog steeds groeiende bevolking van bijna 200 miljoen, en met enorme natuurlijke rijkdommen, is het niet onwaarschijnlijk dat Indonesië in de twintigste eeuw één van de hoofdspelers op het wereldtoneel gaat worden. Voor het zover is staat men bij het gouden jubileum van de Indonesische republiek evenwel voor een cruciale keuze, wat al evenzeer onze interesse op dit moment rechtvaardigt. Wat namelijk in belangrijke mate Indonesië's toekomst bepaalt, is wie de volgende president zal worden als president Soeharto in 1997 aftreedt, en hoe de huidige regering op een vreedzame wijze de macht kan doorgeven aan de jongere generatie.

Enige kennisname van politieke en godsdienstige achtergronden kan ons helpen in onze voorbede voor het volk en de kerk van Indonesië.

De eerste figuurlijke vulkaan die we hier bespreken betreft een potentiële ondergrondse brandhaard van politieke aard. Toen de populaire eerste president, Soekarno, in 1967 werd

verwisseld door de meer pragmatische huidige president, Soeharto, ging die machtswisseling gepaard met een groot bloedbad, waarbij honderdduizenden mensen werden afgeslacht. Onderlinggende politieke, economische en godsdienstige tegenstellingen in het huidige Indonesië maken een hernieuwde, soortgelijke geweldsuitbarsting geenszins ondenkbaar. De wereldwijde opleving van Islamitisch fanatisme fungeert als olie op zulk smeulend vuur. In Indonesië vormden Islamitische intellectuelen in 1990 een machtige nieuwe organisatie, de *Ikatan Cendekiawan Muslim Indonesia* (ICMI), waarvan de bezielde technologie minister, Habibie, de voorzitter is. Sindsdien is de politieke invloed van Islamitische zijde gestadig toegenomen, tot ongenoegen van de legerleiding en andere partijen in de pluralistische Indonesische samenleving. Het economisch beleid wordt steeds meer gericht op een aantal high-tech speerpunt-industrieën van Habibie, in plaats van op de algemene ontwikkeling van het gehele Indonesische volk, waar met name drie Christelijke ministers die in 1993 werden vervangen, voor pleitten.

Het politieke toneel in Indonesië is erg onoverzichtelijk en vol met intriges. Degene die als een spin in het web alle touwtjes in handen heeft, is Soeharto met z'n familie en aanhang. Dat deze positie hun geen windeieren legt bleek wel uit het feit dat in 1993 zich zes van Soeharto's directe familieleden (waaronder vier van z'n kinderen) behoorden tot de groep van de 13 rijkste Indonesiërs. De grote vooruitgang in het algemene ontwikkelingspeil die echter tijdens Soeharto's nieuwe orde-regering werd geboekt, veroorzaakt een steeds grotere drang naar openheid, democratie, gelijke rechten en mondigheid. Daar staat nu nog wel een ongenadige censuur en een ongeremd nepotisme tegenover, maar het tij van de ommekeer lijkt onomkeerbaar.

De Bijbel roept ons als Christenen op om voor dit soort politieke situaties te bidden (1 Tim. 2:1-2), zodat het niet komt tot een allesvernietigende uitbarsting van deze politieke vulkaan, waarin momenteel de Islam en de legerleiding de tegenpolen lijken te vormen. Wat we recentelijk aan elende vanuit Rwanda en Servië hebben gezien, zou ons moeten leren om meer alert preventief te bidden voor potentiële politieke vuurhaarden in de wereld. Zou u de opvolging van president Soeharto in Indonesië tot één van de regelmatige gebedspunten in uw voorbede kunnen maken?

Een vulkaanuitbarsting kan een verwoestend effect hebben, maar de lavastromen bevatten ook grondstoffen

die het omringende land bijzonder vruchtbaar maken. Juist Java, waar je een hele keten van vulkanen vindt, is de vruchtbare tuin van het Indonesische archipelago. Het is niet voor niets dat daar, op slechts 7% van het landoppervlak van Indonesië, bijna de helft van de bevolking woont. Zoals gezegd is die bevolking voor het grootste deel Islamitisch, maar een belangrijke en invloedrijke minderheid is Christelijk. Alleen God weet hoe groot de kerk in Indonesië werkelijk is. Schattingen variëren tussen 10 en 20% van de bevolking: een relatieve minderheid dus, maar je praat toch wel over 20 tot 40 miljoen zielen! De kerk in Indonesië is dus groter dan de gehele bevolking van Nederland.

In 1992 waren er volgens officiële tellingen van de Indonesische Raad van Protestantse kerken 256 verschillende denominaties, 28.000 kerkgebouwen, meer dan 20.000 predikanten en 109 theologische opleidingsinstituten! De GMIM-kerk in Minahasa heeft een theologische faculteit met zo'n 1500 theologische studenten. De grootste denominatie, de Batakse HKBP, telt meer dan 2 miljoen leden. Kerkdiensten met meer dan duizend, voornamelijk jongere, kerkangars zijn een normaal verschijnsel op vele plaatsen in Indonesië. Veel kerken hebben zich de laatste jaren sterk ontwikkeld, iets wat mede te verklaren is door de algemene bevolkingsgroei (van 70 miljoen in 1950 naar bijna 200 miljoen in 1995). Het is door die onrustbarende geachte groei van het Christendom, dat Islamitische leiders steeds meer wettelijke beperkingen forceren t.a.v. zendingsarbeid en kerkbouw.

Naast de druk van buitenaf, ervaart de Indonesische kerk ook interne problemen. Zoals overal ter wereld groeit ook hier het kaf samen op met en onder het koren. Financiële corruptieschandalen, vechtpartijen om lucratieve posities in de synodes, en seksueel verval zijn helaas geen zeldzaamheden. Kerkdiensten verstarren soms door een dorre, liturgische vormelijkheid waarbij het ritueel belangrijker lijkt dan de ontmoeting met God en Zijn Woord. Zodoende lijken veel Indonesische kerken wel op de sluimerende vulkanen die hen omringen: het potentieel om de omringende wereld te verrijken is er, maar vaak zijn ze een onopvallende faktor op de achtergrond van de samenleving. Het wachten is op een werking van Gods Geest die vernieuwde opwekking geeft in mensenharten, zodat heel het land bevrucht wordt door kerken die zout en licht zijn in hun omgeving.

Waar we op het politieke vlak behoren te pleiten dat God het Indonesische volk zal behoeden voor een her-

nieuwde uitbarsting, dienen we op het godsdienstige terrein juist te smeken om die verrijkende werking van Gods Geest en genade voor de Indonesische kerk. Zo'n 'vulkaanuitbarsting' zou van groot missiologisch belang kunnen zijn, niet alleen voor het dichtbevolkte Indonesië, maar ook voor de omringende landen van Azië, waar zich tegenwoordig meer dan 50% van de wereldbevolking bevindt.

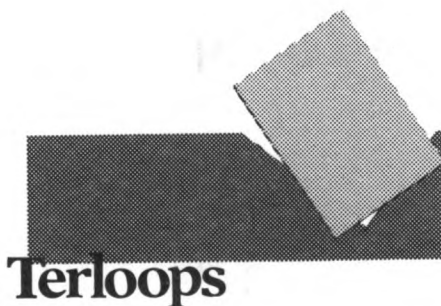
In dit herdenkingsjaar zal er in Nederland ongetwijfeld extra aandacht zijn voor 'de gordel van smaragd rondom de evenaar'. Wanneer u in de krant of op televisie weer aan Indonesië wordt herinnerd, wilt u dan eens in uw voorbede deken aan deze twee Indonesische 'vulkanen', opdat de ene, politieke vulkaan vreedzaam uitdooft, en de andere, godsdienstige vulkaan juist niet doorsluimert, maar door Gods Geest tot een uitbarsting komt die de opbouw van het koninkrijk van God in onze wereld ten goede komt.

P.S.: De schrijver van dit artikel werd met zijn gezin in 1985 via de Overzeese Zendingen Gemeenschap uitgezonden naar Indonesië. Een Thuisfrontcomité, dat vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wezep tot stand kwam, ondersteunt hun activiteiten. In Indonesië waren Henk en Marian vnl. werkzaam aan de theologische opleiding van de kerk in Centraal Sulawesi. Eind vorig jaar moesten ze i.v.m. visaproblemen Indonesië verlaten.

Schrik

"Wanneer bad u voor het laatst: o, God, wees mij zondaar genadig?", vroeg dominee met grote ernst aan de gemeente – persoonlijk
kon ik het me niet herinneren.

Kees v. Baardewijk, Apeldoorn

P.C. van Wijk,

Nog wat spreuken van Okke Jager

Uit het boek 'Beeldenstorm' geef ik nog wat spreuken van wijlen Okke Jager door.

Er zijn er een aantal bij, die gaan over de preken van dominees. Laten de niet-dominees echter niet te gauw lachen!

Als Jezus zegt: „Predik het evangelie”, zegt Hij eerst: „Gaaf dan heen!” Dat is dus preken: er naar toegaan, contact hebben, een gesprek hebben.

„Spreekt iemand”, zegt Petrus, „laten het woorden zijn als van God”. Daarom moeten wij onze woorden wikkelen en wegen. Overbodige woorden zijn niet „als van God”. Slordig taalgebruik is een zonde.

Pastorale zorg is geen zuigelingen-zorg.

Wij hebben het achterblijven van de gemeente aanvaard als norm voor de verkondiging.

Het valt niet mee voor een dominee om 'Amen' 't mooiste woord van zijn preek te vinden.

Aan een kleine jongen werd gevraagd: hebben jullie op school de tien geboden al gehad? Hij zei nee, alleen de tien plagen! Voor sommigen komt dat op hetzelfde neer.

God vraagt niet van de moeders in Zeeland, dat zij vrolijk moeten zijn, als zij hun kinderen één voor één in de golven zien glijden. God eist niet, dat wij met een glimlach om moeders sterfbed staan, ook al ontslaapt zij in Jezus. God wil niet, dat wij zwart wit noemen. Daarom moeten wij het afleeren, om een zwaar verdriet 'een kruis' te noemen. God hangt Zijn kinderen niet aan een kruis. Alleen wie onder de vlóek ligt, komt aan het kruis terecht. Het kruis, dat wij moeten dragen, is niet onze reumatiek en ons gebrek aan woonruimte, maar het vloekhout, waaraan wij onze oude Adam vastspijkeren.

Het is de humor van de boer, dat hij na het zaaien rustig gaat slapen, omdat het gewas vanzelf wel groeien zal. De boer heeft geen angst; er is een stille kracht die doorwerkt.

En de boer – hij ploegde voort, jawel,

maar 's nachts lag hij op bed. Veel slapeloosheid is met humor te genezen.

De barmhartige Samaritaan nam bij de herberg afscheid van de gewonde man; wij blijven soms tot de jongste dag bij zijn bed zitten.

Christenen zien er niet naar uit, dat zij uitzien naar de terugkeer van Christus.

Wie vraagtekens achter het evangelie zet, kan de uitroepetekens achter de humaniteit niet overeind houden.

Paulus vergelijkt het leven met een renbaan, een worstelperk; daarin gaat het er niet alleen om wie het wint, maar ook hoe er gespeeld wordt. Wij zien het christen-zijn vaak meer als een weg naar de hemel dan als een positie op de aarde.

Het echte leven rijmt op géven.

Een christen met een maandagmorgenstemming is een christen zonder zondagstemming.

Alles komt niet van Hem vandaan, maar alles komt wel bij Hem terecht, op de een of andere manier.

Het is een raadselachtige ironie, dat wij nog altijd spreken over 'een Jobsgeduld'. Het gaat in het boek Job juist over de rechtvaardiging van het ongeduld.

Toen de steen werd weggewenteld, kwam er niet alleen een opening in Jezus' graf. Er kwam een opening in alle dingen. Wij zien de dingen nu niet meer zoals zij zich voordoen, het geloof ziet overal een gat in.

Vanuit het geloof ontdekken wij, dat God Zich niet verheugt in het lijden, maar dat Hij Zich wel wil verheugen in de wijze, waarop wij het lijden gebruiken.

Wie aan een moeder, die een doodgeboren kindje kreeg, vertelt dat zoiets toch lang niet zo erg is als het verlies van een groot kind, kan beter nooit meer op condoleantiebezoek gaan.

Verandering van spijs doet eten, verandering van vertaling doet lezen.

Bij Jezus ontdekken wij dat wij niet alles wat wij als kind geloofden moeten blijven geloven, maar dat wij wel alles wat wij mogen geloven, als een kind moeten geloven.

Jezus is niet allereerst gekomen om ons in de hemel te brengen, eerder om de hemel in ons te brengen.

Jezus is nergens zozeer Gods Zoon als in zijn menselijke omgang met mensen.

Het komen van Jezus staat in hetzelfde teken als zijn heengaan: Hij komt en gaat om plaatsen te bereiden.

Zijn kruis is geen verhoging, maar Hij wordt verhoogd als gekruisigde.

Henk en Cary Lenstra-Vrijmoeth, Houten

Als je van elkaar houdt...

„Verklaar je voor God en Zijn gemeente, dat je genomen hebt en neemt tot je wettige echtgeno(o)t(e), en beloof je dat je elkaar lief zult hebben, dat je elkaar nimmer zult verlaten in goede noch kwade dagen, in rijkdom noch armoede, in gezondheid noch ziekte, totdat de dood je scheidt...”

Met dit trouwformulier gaven wij elkaar 16 jaar geleden ons ja-woord. En daarmee begon ons avontuur samen. We hadden geen cent, waren jong, onervaren en vol verlangen om tafel en bed te gaan delen.

Ruim 15 jaar later, 4 kinderen en veel ervaringen rijker, vonden we dat het goed was om onze relatie een nieuwe impuls te geven. Niet dat ons huwelijk op de klippen liep: God zij dank niet. We rooiden het best samen en voelden ons sterk verbonden met elkaar. Toch was in die 15 jaar ook wel heel duidelijk geworden hoe totaal verschillend wij zijn. En hoe moeilijk het soms is om elkaar echt te begrijpen en te accepteren. De momenten van onmacht, onbegrip en isolement waren er ook, pijnlijk soms.

Het huwelijk belaagd

Alhoewel de meeste huwelijken zullen beginnen met rozegeur en maneschijn, kent bijna ieder stel ook de keerzijde van de medaille. De moeiten van het samenleven en het vechten voor je relatie. We noemen enkele factoren, die de huwelijksrelatie onder spanning kunnen zetten:

– gezinsuitbreiding

Het samen krijgen van kinderen kan een geweldig gevoel van verbondenheid geven. Tegelijkertijd kun je bij de opvoeding met eigenschappen geconfronteerd worden, die je van jezelf of je partner helemaal niet kende en moeilijk kunt accepteren. De opvoeding kan zo tot een splijtzwam worden.

– veranderende rolpatronen

De vanzelfsprekendheid in taakverdeling (de man werkt buitenshuis, de vrouw binnenshuis) is grotendeels verdwenen. Veel meer vrouwen hebben tegenwoordig een (deeltijd)baan. Spanning kan ontstaan rond het verdelen van verantwoordelijkheden en taken m.b.t. huishouden en opvoeding.

– identiteitsvragen

Hiermee samenhangend kan de onzekerheid rond je identiteit als echtgeno(o)t(e) zich voordoen. Op basis van o.a. Efeze 5 'de man is het hoofd van zijn vrouw' is nogal eens het beeld ontstaan van de man als autoritaire gezagsdrager. Maar wat moet je met deze tekst in een tijd, waarin de mondigheid en zelfstandigheid van de vrouw is toegenomen en in een samenleving, waarin kommunikatieve vaardigheden (zoals overleg) hoog in het vaandel staan?

– individualisering

We leven in een samenleving, waarin mensen sterk op zichzelf betrokken zijn.

Je leeft je eigen leven achter je eigen voordeur en geen mens hoeft daarvan iets te weten. Je belast een ander niet met je (relatie)problemen.

Huwelijkspastoraat

En wat nu als er spanningen en conflicten ontstaan?

Onze indruk is, dat ook in christelijke kringen huwelijksproblemen vaak binnenshuis worden gehouden. De individualisering is ook de kerk binnengedrongen. Bovendien lijkt er een taboe op te rusten. Vertellen dat je een knallende ruzie hebt gehad, dat lijkt zo onchristelijk. Het taboe op opvoedingsproblemen verdwijnt steeds meer: van je kinderen mag je zeggen dat je ze wel achter het behang kunt plakken, maar van je partner...?

Hoeveel ouderlingen vragen tijdens het huisbezoek naar de kwaliteit van de huwelijksrelatie? Of is dat inbreuk op de privacy? Wordt er wellicht afgegaan op de schone schijn, die naar buiten opgehouden wordt?

Maar waarop is het idee gebaseerd, dat de spanningen, die het stijgend aantal echtscheidingen veroorzaken, niet voorkomen tussen gelovige partners? Gewild of ongewild staan partners er vaak alleen voor, wanneer hun relatie onder druk staat.

Wat is Marriage Encounter?

De Stichting Protestants Marriage Encounter is een organisatie, die zich bezighoudt met huwelijksstoerusting. Daartoe organiseert de stichting weekends voor echtparen. Alhoewel je in zo'n weekend bijeen bent met meerdere echtparen, is het niet de bedoeling om met de relatie van anderen bezig te zijn. Je bent als echtpaar uitsluitend op elkaar betrokken. Geen groepsgebeuren dus. De privacy van ieder echtpaar is verzekerd. Het weekend wordt geleid door een aantal echtparen. Zij geven inzicht in de manier van werken van Marriage Encounter.

Het gaat om de ontmoeting met elkaar, waarbij niet onze meningen, maar onze gevoelens centraal staan. Dit omgaan met eigen en elkaars gevoelens is niet gemakkelijk, maar wel belangrijk. Wanneer we namelijk onze gevoelens niet uiten of daarmee niet terecht kunnen bij onze partner, ontstaat verwijdering, eenzaamheid, ook al praten we misschien nog over van alles.

Tijdens het weekend geven 4 echtparen inzicht in deze wijze van communicatie en vertellen uit eigen ervaring, hoe ze ermee in hun relatie hebben leren werken. Ook wordt gelegenheid gegeven om dit ieder individueel en samen als echtpaar te verwerken en toe te passen.

Henk: „Ik zag zoiets eigenlijk niet zitten. Praten over mezelf en mijn problemen vond ik een vorm van extra moeilijk doen over iets, dat je toch zelf moet oplossen. Tegelijk wist ik dat dat niet de

goede houding was. Meedoen aan zo'n weekend zou betekenen dat ik daarmee geconfronteerd zou worden. Dit besef gaf de doorslag om mee te gaan.”

Cary: „Ik wilde er graag heen. Mijn behoefte aan contact met Henk is altijd groot. Het leek me fijn om onze relatie te verdiepen. Maar ik vond het ook spannend. Wat zou ons te wachten staan?!”

Voor welke relaties is Marriage Encounter geschikt?

Marriage Encounter is geen wondermiddel om vastgelopen relaties weer even vlot te trekken. Voorwaarde om er iets aan te hebben, is dat beide partners in staat zijn eerlijk met elkaar te praten over hun relatie en daaraan willen werken. Het is geen bezwaar, als er verschillen of problemen voorkomen, maar de relatie mag niet grondig verstoord zijn. Ook wanneer er geen problemen of verschillen zijn, kan Marriage Encounter gezien worden als een 'onderhoudsbeurt'; een kans om je relatie te verrijken.

Onze eigen ervaring

Henk: „Vanaf praktisch het eerste moment van confrontatie met mezelf, ontdekte ik dat het wel leuk en bevrijdend is om met jezelf, de ander en je relatie bezig te zijn. Ik kreeg als het ware de kans alsnog een heleboel met Cary te delen. Door daar samen over te praten kom je in korte tijd heel dicht bij elkaar. De luxe om twee dagen alleen met elkaar bezig te zijn (en dan niet over koe-tjes en kalfjes) heb ik als een zegen ervaren.”

Cary: „Heerlijk, samen zo'n weekend weg. Geen zorg om de kinderen, die onder opa en oma's hoede waren. Ik vond het verrassend te ontdekken, hoe dicht we in veel opzichten naast elkaar staan. Ik werd ook geconfronteerd met gevoelens van Henk en mezelf, die ik niet kende. Dat deed me veel. Ik stel me nu meer open en voel me meer begrepen. Ik begrijp Henk beter op die punten, waarop hij voor mij moeilijk toegankelijk was. Ik vond het weekend heel waardevol.”

Nieuwe wijn

Het verhaal van de bruiloft in Kana heeft voor ons een nieuwe dimensie gekregen. Op het moment dat de wijn van het huwelijksfeest opraakt, je relatie opdroogt, de vreugde verdwijnt, de zorgen komen, dan is Jezus daar met het wonder. Hij verandert water in wijn, nieuwe wijn, die nog beter smaakt dan die daarvoor. „Heer, u hebt de beste wijn voor het laatst bewaard.” Zo hebben wij het weekend ook beleefd, in verbondenheid met God, die ons aan elkaar gegeven heeft. Hij gaf ons nieuwe wijn.

Voor meer informatie:

Stichting Marriage Encounter. Secretariaat: Riëks en Anneke Zwiers, tel. 03410-27170

M.R. v.d. Berg, Groningen

Dollar-tekens

Er komt een man bij Jezus met een verzoek: Meester, zeg tot mijn broer dat hij de erfenis met me moet delen. Maar Jezus gaat niet op het verzoek in. Wie heeft Mij tot rechter of tot boedelscheider over jullie aangesteld? Voor zoiets ben je bij Mij aan het verkeerde adres (Luc. 12:13-15).

Laat Jezus deze man in zijn eigen sop gaar koken? Neen, want onmiddellijk daarna richt Hij zich tot de scharen. En in de woorden die Hij tot hen spreekt, legt Hij bloot waar het bij deze man aan schortte. Ziet toe, zegt Hij, dat ge u wacht voor alle hebzucht. Want ook als iemand overvloed heeft, behoort zijn leven niet tot zijn bezit.

Hebzucht. In het griekse woord zit de notie van: steeds meer willen hebben. Dat was er loos met die man. Jezus had de dollartekens in zijn ogen gezien. En Hij laat zich niet voor het karretje van iemands hebzucht spannen. Daarom wijst hij het verzoek van die man af. En omdat hebzucht een ziekte is waar alle mensen erg vatbaar voor zijn – om niet te zeggen dat ze ermee besmet zijn – richt Jezus zijn waarschuwing tot de scharen in het algemeen. Die waarschuwing is nog steeds actueel. Heel onze maatschappij is georiënteerd op dat steeds meer willen hebben.

Het lijkt wel een dwangneurose. Alles moet groeien: de produktie, de omzet, de economie en bovenal het besteedbare inkomen. Wanneer de groei stagneert, zie je overal lange gezichten en als er sprake is van een minimale achteruitgang, stijgt er een compleet gehuil op. Hoe komt dat? Waarom verzamelen we steeds maar door schatten voor onszelf? Dat komt, zegt Jezus, omdat wij er met grote hardnekkigheid van uitgaan dat we op die manier pas echt leven en ons leven veilig stellen. Wie dat als uitgangspunt heeft, is dwaas, zegt Jezus in de dan volgende gelijkenis.

Jeannette Westerkamp

Voor of tegen

„Luister”, zei hij en stond op. Hij zette een glas net iets te hard neer op het tafelblad, maar zijn stem was rustig, kalmerend, passend bij een diplomaat. „Luister, waar of niet waar, recht of onrecht, voor of tegen, zo eenvoudig zit het leven niet in elkaar. Pubers zoeken naar waarheid en dichters en dromers. Soldaten sterven er blindelings voor, het volk schreeuwt erover, maar iemand die een beetje heeft leren nadenken, die kan met die absolute begrippen geen kant meer op. Als iedereen open was en genuanceerd, dan hadden we al deze ellende niet gehad.”

Zij zei niets. Ze huilde. Wat zou ze zeggen? Zijn dromen bedrog? Nee, in dit geval niet. Haar nachtmerrie was werkelijkheid geworden.

Hij deed een stap naar haar toe en legde een hand op haar hoofd, maar ze dook opzij en hij ging maar weer zitten. „Wat wil je?” vroeg hij nu koel. „Ik ben moe, jij bent moe en overstuur, laten we gaan slapen.”

Opeens vond ze woorden. „Slapen?” riep ze schor. „Ik zou niet gaan slapen als ik jou was. Blijf bezig, blijf belangrijk, geef je vooral niet over aan iets zo passiefs als de slaap. Want dan komt het echte naar boven, niet de redenties maar de waarheid.”

„Maar lieve schat, je doet alsof ik iets vreselijks gedaan heb. Ik heb gedaan wat ik kon.”

„Nee”, wierp ze tegen en keek hem nu aan met haar bleke gezicht. „Je kon ja zeggen, je kon nee zeggen. Wat heb je gezegd?”

„Geen ja en geen nee, dat zei ik toch,” antwoordde hij geduldig alsof hij tegen een kind sprak. „Jij praat jezelf iets aan. Jij overlaadt jezelf met schuldgevoelens en je probeert die mij ook aan te praten. Ieder doet wat zijn hart hem ingeeft. Ik oordeel niet over jou, ik oordeel niet over anderen, ik wil geen oordeel over mezelf. Wil je me soms dwingen tot jouw standpunt? Misschien heb je gelijk, maar misschien heb ik het ook en misschien had hij het ook en, wie weet, die hele groep schreeuwers ook. We hebben allemaal gelijk vanuit ons eigen gezichtspunt. Helaas moeten we samenleven, allemaal met onze eigen waarheden. We moeten onszelf een beetje relativeren. Ik weet alles niet zo zeker. Er is niet één waarheid.”

„Weet je dat zeker?” vroeg ze prompt. Hij glimlachte. „Bijna zeker. Maar zelfs al was er één waarheid, hoe zou je daar achter kunnen komen? Als je er al achter gekomen was, wat zou je dan de rest van je leven doen? Op die waarheid gaan zitten? Ik geloof dat de weg naar de waarheid belangrijker is dan de waarheid zelf.”

Die woorden deden hem goed en hij zag dat zij ook een beetje ontspande. „Het klinkt zo sympathiek,” zei ze mat, „het klinkt zo vreedzaam, maar het is net zo goed een standpunt als ieder ander en

het heeft net zo goed consequenties. Je kunt je niet verschuilen achter je eigen bescheidenheid. Er zijn momenten dat je moet kiezen. Niet kiezen is ook een keuze. Kies je niet voor dan kies je tegen.”

„Is dat niet een beetje simpel?” vroeg hij.

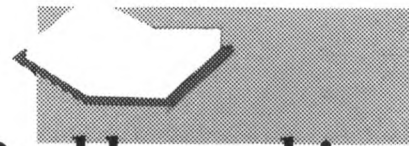
„Ja, vreselijk simpel”, ging ze door.

„En de consequenties?”, vroeg hij weer.

„Ook simpel. Als je echt kiest, dan sta je ervoor, kome wat komen mag.”

„Dat kan heel wat zijn lieveling.”

Ze haalde diep adem en zei: „Ik geloof, dat is mijn geloof, ik geef het toe, ik geloof dat de waarheid, het recht, de onschuld het laatste woord hebben en overwinnen, hoe dan ook... uiteindelijk... en dat de leugen, het onrecht, de schuld...”

Boekbespreking

Philosophers who believe

Philosophers who believe. The Spiritual Journeys of 11 leading Thinkers. redactie Kelley James Clark. InterVarsity Press, Downers Grove, USA, 1993. 28 pp. prijs f 42,50.

In het verleden heb ik geregeld met enige jaloezie gekeken naar de publikaties van zowel de Britse als de Amerikaanse tak van InterVarsity Press. De breedte, diepte en kwaliteit van de boeken die die uitgeverijen specifiek voor studentenpubliek en verwante lieden uitbrengen zijn buitengewoon! Aan mijn mening dat hun kwaliteit 'outstanding' is, een mening die ik al vele jaren koester, blijf ik ook vasthouden, als ik het lijvige en keurig uitgegeven boek *Philosophers who believe* doorneem. Elf vooraanstaande Britse of Amerikaanse filosofen vertellen van hun (zoektocht naar het) Christelijk geloof. In dat uitgelezen gezelschap bevinden zich Presbyterianen, Anglicanen en Rooms-Katholieken, die soms van huisuit, maar niet zelden na een geestelijke zoektocht, in die uiteenlopende kerken belandden. Het relaas van hun tot bewust geloof komen c.q. hun bekering is, zoals steeds boeiend. In bepaalde zin maakt het ook niet uit of het top-intellektuelen betreft of andersoortige mensen. Wat hun verhaal echter boeiend maakt is het gegeven dat ook impliciet wordt aangegeven dat het bezigzijn in het huidige denkklimaat geen belemmering is om overtuigd Christen te zijn en te blijven. Namen als Mortimer Adler, Basil Mitchell, Alvin

Plantinga en Nicholas Wolterstorff kende ik al lange tijd; de overige denkers waren me tot het moment van lezen onbekend.

Voor al het buitengewoon eerlijke verhaal van de uitzonderlijk turbulent geleefd hebbende Frederick Suppe heeft me in dit boek getroffen. Stel je voor, een man uit een Presbyteriaans milieu, door zijn vader fysiek mishandeld, en (in willekeurige volgorde) een bekend wetenschapsfilosoof, homoseksueel die in zijn wereld van promiscuïteit ongeveer alles heeft gedaan waar hij nu spijt van heeft, allesdurvende bergbeklimmer, tot diepe inkeer gekomen en tot 't Rooms-katholicisme overgegaan Christen die zijn levensverhaal letterlijk als boetedoening opgetekend heeft. Die vertelt van zijn aanvechtingen en zijn twijfels, en van zijn pogingen om die twijfels en verzoeken te boven te komen. Alleen deze Frederick Suppe's verhaal wettigt m.i. al de aanschaf van dit boek!

Maar er is nog veel meer. Nicholas Wolterstorff, Presbyteriaan uit de States die ook een paar jaar aan de VU heeft gedoceerd vertelt van zijn achtergrond, maar ook van zijn reactie op het verongelukken van zijn zoon. Die was alpinist en verloor zijn leven bij een bergbeklimming. (Dat rouwproces is overigens ook buitengewoon integer en teer weergegeven in het boek *Klaagzang voor een Zoon*; het is in het Nederlands verschenen.)

P.J. van Kampen, Ede

Bekering

Ds. E.A. de Boer: "BEKERING" – Scalareeks – Uitgeverij de Vuurbaak te Barneveld – 102 pag – f 14,95

Vandaag de dag houdt men zich in allerlei kerkelijke kringen nogal bezig met de problemen, die blijkbaar jongeren hebben. Dat is als zodanig een goede zaak. Alleen maar: welke voorlichting geeft men de jeugd en welke methode van discussie hanteert men? Geeft men opening aan een verzwakking van het bijbelse getuigenis of werkt men alleen maar met een overvloed aan Bijbelcitataten? Iedereen, die met jongeren te maken heeft, weet dat de aanpak van de problemen in dat kader geen sinecure is. De schrijver van het bovengenoemde boekje, vrijgemaakt-gereformeerd predikant, loopt niet met een deftige boog om de vragen van de jeugd heen. Hij heeft zich terdege verdiept in wat jongeren van de kerk heden bezighoudt, maar draagt geen pasklare oplossingen aan. Hij gaat aan de twijfel niet voorbij en vindt terecht, dat de ouderen niet hun stand moeten ophouden door te doen alsof het bij hen allemaal altijd even gladjes verloopt als het gaat om zaken van geloof en liefde. De oproep tot bekeering geldt ons ten diepste allen hoewel het proces van de bekering bij de één anders verloopt dan bij de ander. Het werk van de Heilige Geest is nu eenmaal niet in schetskaart te brengen. Er kan sprake zijn van een EERSTE bekeering wanneer God een ongelovig mens tot geloof riep, van een NIEUWE beke-

ring als je uit het diepe dal van zonde en twijfel omhoog mocht klimmen en van een DAGELIJKSE bekering waarmee bedoeld wordt, dat je elke dag opnieuw je zonden de rug moet toekeren en God om genade moet vragen (p. 76). Bijzonder boeiend schrijft de auteur over het discipelschap. Het is in bepaalde sectoren van de brede kerk een gevleugeld woord geworden, maar wat betekent deze term nu inhoudelijk? De Boer noemt zes trekken, die het beeld van een discipel van Jezus schetsen, nl.: de roeping, de bereidheid, de geloofsweg, het dragen van het kruis, de zelfstandigheid en de gemeenschap van de discipelen. Het leerling-zijn van de Heiland heeft konsekwenties. Men moet die zo verdiskontereren, dat het geen schaduw werpt over de vreugde van het volgen van Jezus. Wij behoeven niet meer alle schepen achter ons te verbranden zoals de eerste volgelingen van de Here moesten doen toen zij verwaardigd werden tot een bijzondere taak in het Koninkrijk van God. Maar we ontvangen wel de opdracht om van het geloof in Christus in woord en daad te getuigen in deze wereld. "Je hoeft niet allemaal dominee te worden om in de dienst van de Heer te staan. Was voor de zieke buurvrouw maar de borden, dan heb je ook Gods wil gedaan." Het klinkt erg simpel, maar er zit wel wat in! We dienen onszelf te verloochenen, dat is: we moeten nee zeggen tegen onszelf. Zo blijven we dicht in de buurt van onze Here Jezus Christus. Wie Jezus trouw volgt, komt nergens waar Hij niet is. Het

volgen van Jezus is een individuele beslissing, maar er is een discipelkring, die wij niet mogen negeren. We doen het toch ook weer samen! Zo ziet de Here ons graag. De bekering gaat met emoties gepaard. Blijdschap, verlangen en liefde aan de ene kant en droefheid en haat aan de andere kant (zie zondag 33 H. Cat) horen erbij. Wij moeten niet trachten die emoties weg te moffelen. We behoeven niet zuinig te wezen met onze gevoelens als we maar wel zuiver zijn in de uiting van onze gevoelens. Op verantwoorde wijze geeft kollega de Boer aandacht aan de geloofservaring. Het is niet: openbaring vanwege de ervaring, maar ervaring vanwege de openbaring. Ik verwacht, dat onze gereformeerde broeders en zusters instemmen met wat de Boer opmerkt over de geloofsbeleving (zie pag 70-76). Zo kom je dicht bij elkaar. En dat is alleen maar een pluspunt. Veel zou er nog te zeggen zijn over dit fijne boek. Maar we moeten ons beperken. Aan het slot formuleert de schrijver gespreksvragen en geeft hij leestips. De auteur hanteert een vlotte schrijfstijl, maar wordt nergens gewild populair. Wel had ik graag gezien, dat hij wat meer beelden had gebruikt om verschillende dingen nog dicht bij de jongeren te brengen. Tevens mis ik citaten van andere schrijvers, die zich voorheen eveneens met dit onderwerp hebben beziggehouden. Maar dat neemt niet weg, dat ik hoop, dat vele jongeren en ook ouderen dit goede boek zullen aanschaffen!

Enschede, O. Mooiweer

KIUIVE DENKT NA

- EERLIJK
- OPEN
- GELOVEND
- DIEPGRAVEND
- ECHT
- VERNIEUWEND
- VERRASSEND
- OPBOUWEND
- JONG

BEL VOOR EEN
ABONNEMENT
03499-85696 OF
ONTVANG TWEE
PROEFNUMMERS
VOOR **VIJF** GULDEN

KIUIVE

HET GEREFORMEERD JONGERENBLAD
VAN JONGEREN VOOR JONGEREN
JAARABONNEMENT f 36,40

Persschouw

Hoe kunnen jongeren gaan geloven?

In de eerste plaats: laten we beginnen reëel naar onze kinderen te kijken en ze niet overschatten. Ook onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren en er moet een wonder gebeuren, willen ze hun hart aan de Here geven. Dat kost ons een dagelijks gebed, een pleiten op de belofte van de Here, bij hun doop gedaan.

In de tweede plaats: we zullen onze kinderen stimuleren zelfstandig voor de Here te kiezen. Daar moet je al vroeg in investeren. Door ze zelf te leren bidden als ze 8 of 9 jaar oud zijn en op latere leeftijd met hen daarover in geprek te blijven. Sommige ouders weten niet eens of hun kind van 15, 16 jaar 's avonds met de Here spreekt. Ook het zelf Bijbel lezen en/of een dagboekje moet hoog op de prioriteitenlijst van de opvoeding staan. En stel je kind dan maar voor de keuze. Je wilt als ouders toch graag dat je zoon of dochter voor de Here kiest? Waarom zou je ze dat dan ook niet vragen?

In de derde plaats: gun aan je kinderen hun eigen ontwikkeling. Het is belangrijk dat ouders aan hun kinderen de ruimte geven voor hun eigen vragen en twijfels ten aanzien van geloof en kerk. Jongeren wijzen vaak heel scherp op de zwakke plekken in het kerkelijk leven en ze mogen verwachten dat ze daar met hun ouders een eerlijk gesprek over kunnen voeren. Geen schijnheiligheid, niet de zaken mooier voordoen dan ze zijn, want daar prikken jongeren snel doorheen.

Laat ze maar merken dat je zelf ook niet overal een pasklaar antwoord op hebt.

In de vierde plaats: laten we als ouders en ouderen eens bij onszelf na gaan hoeveel wervingskracht er van ons gedrag en van ons spreken uitgaat naar de jongeren toe. Merken ze aan ons dat we enthousiast zijn voor de dienst van de Here? Kunnen we ook eerlijk over ons eigen geloofsleven spreken met onze kinderen, zodat we écht zijn? En ook zo dat we jongeren stimuleren zelf na te denken, een eigen mening te vormen, een persoonlijke band met de Here op te bouwen? Mogen ze aan ons merken dat wij ook niet altijd op de toppen van ons geloof leven en ook zondige mensen zijn? Dat mag toch ook in het gebed aan

tafel uitkomen? Dat is toch geen opzegversje?

In de vijfde plaats: op God leren vertrouwen lukt heel moeilijk als er voortdurend in je eigen gezin geen vertrouwen heerst. Als ouders en kinderen elkaar voortdurend wantrouwen, leert een kind ook niet zich aan God over te geven. Daarom is het klimaat in huis van belang voor de keus die jongeren in het geloof moeten maken. Ouders kunnen zo mooi laten zien aan hun kinderen dat God werkelijk te vertrouwen is. Ouders mogen laten zien dat God hun vader in de hemel is en dat Hij dat ook wil zijn voor hun kinderen. Als het geloof thuis alleen maar voor de vorm aanwezig is, is de kiem gelegd voor kerkverlating! Dat leren alle onderzoeken ons. Daar kunnen we toch veel mee doen! Er in ieder geval voor zorgen dat we in ons eigen gezin een klimaat kennen van Godsvertrouwen. Het geloof niet buiten het gewone, praktische leven houden.

In de zesde plaats: als ouders steeds weer bedenken dat je bezig bent in een proces waarvan het eindpunt is dat je je kinderen los zult laten! Eens komt de dag dat onze kinderen het zonder ons moeten doen. Dan zullen ze het ook moeten kunnen. Opvoeden is: stukje bij beetje loslaten. Zoals je een kind leert fietsen, steeds langer los van jou, tot het je niet meer nodig heeft. Het is niet goed als een jongere van in de twintig nog steeds niet alleen mag 'fietsen'. Laat je kind ook leren van z'n fouten. Ook daar wordt het zelfstandig van.

Dit is een gedeelte van een artikel, dat de (vrijgemaakt) gereformeerde Ds. H.J. Messelink over bovengenoemd onderwerp schreef in het Gereformeerd Kerkblad voor het Midden. Voor heel veel jongeren spreekt vandaag de dag het geloven niet meer vanzelf. Hoezeer ook de ouders hun best doen de kinderen iets aan te reiken wat kan stimuleren tot een persoonlijk belijden, er ontstaat geen echte band met God. We hebben deze zes punten aan onze lezers uiteraard niet doorgegeven om ermee aan de haal te gaan, maar om ermee aan het werk te gaan!

Ds. Messelink is zich bewust, dat met deze punten niet alles gezegd is. Daarom is hij op bepaalde vragen rondom het gevoel etc. in een ander artikel nader ingegaan. Het gaat er nu om, hoe wij met die vragen van de jongeren omgaan. Iedereen, die met de jeugd in onze tijd te maken heeft, weet hoe je soms terecht komt in een zone van verlegenheid. Als we maar willen blijven luisteren en ons inspannen om samen te zoeken naar antwoorden, die zijn afgestemd op het bijbelse getuigenis! Tot slot vermeld ik wat Luther in dit kader eens schreef: „Alle kracht der christenen ligt in het opkomende geslacht en zo dit in de tijd van de jeugd verwaarloosd wordt, gaat het met de christelijke kerken als met de tuin, die in het voorjaar verwaarloosd is.”

Enschede, O. Mooiweer

Van huis uit

Alles verloren maar niet bang...

Jaren geleden schreef Renate Rubinstein een boek over haar scheiding, over het trauma van in de steek gelaten te zijn. Het boek heette: Niets te verliezen en toch bang.

Ik vond de titel zo intrigerend dat ik het boek wilde lezen. Zelden zijn de chaos, de desoriëntatie, de wanhoop en het verdriet van verlaten zijn zo indringend beschreven.

Je ziet in zo'n verhaal heel duidelijk dat wij mensen ons heel wat voelen als ons leven in orde is en alles op zijn plek staat in ons universum. Zo gauw daar iets aan verandert door ziekte, dood of scheiding, storten we vaak in.

Wij kunnen moeilijk leven met gebrokenheid.

Zo zijn we snel aangekomen bij de grenzen van onze zekerheden, van ons bestaan. We zoeken allemaal, gelovig of ongelovig, naar een ideaalwereldje, een paradijs.

Als kind was ik heel nieuwsgierig naar de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Het leken van die goudomrande begrippen. Het was er nog mooier dan in de mooiste sprookjes. Ook daarin kwamen gouden poorten en kastelen van parelmoer voor maar de mensen waren er net zo als bij ons.

De mensen doen er niets verkeerd, nou daar kon ik me wel wat bij voorstellen. (Ook als kind kom je de onvolkomenheid van mensen tegen.) Eigenlijk een soort vakantie voor altijd met volop lekkers en zonneschijn.

Toen ik volwassen was, betrapte ik mij erop dat mij bij de gedachte aan de eeuwigheid een gevoel van saaiheid besloep. Was het echt leuk om het altijd fijn te hebben? Zou je daar niet zo aan wennen dat je snakte naar wat leven in de brouwerij in de vorm van een enkele ondeugd?

Wij mensen kunnen alleen maar leven met onze gevoelens van begrensdheid. Wij kunnen ons eenvoudig niet voorstellen hoe iets eeuwigdurends eruit ziet. Alles, maar dan ook alles in ons leven heeft een begin en een eind. De leuke dingen, vaak veel te snel, de minder leuke dingen ook. Elke dag is er een afscheid nemen van iets of iemand. Niets komt ooit terug. Je verheugt je maandenlang op de vakantie of op een feest en zie, het is zo weer voorbij op naar de volgende gebeurtenis.

Als je verdriet hebt lijkt de tijd vaak stil te staan. Ongelukkige tijd duurt veel langer dan blijde.
Maar op een morgen sta je op en voelt dat er toch een randje van de ergste pijn is weggesleten. Naarmate je ouder wordt, leven er steeds meer geliefden alleen nog in je herinnering. Steeds meer kruisjes achter namen op de kalender.

Het is met ons zelfs zo dat ons besef van wat fijn is onlosmakelijk verbonden is met het feit dat er een einde aan zit. Oeverloos feesten is dodelijk, eeuwig vakantie hebben en weg zijn, weg moeten blijven zelfs, wie zou het willen?

Een verjaardag die nooit ophoudt, wat onbeschrijfelijk vermoeiend. In bed met een griep die niet meer verdwijnen wil, altijd de eerste scherpe pijn van verlies blijven voelen, welk mens zou er mee kunnen leven?
Chronisch ziek zijn houdt een beetje in wat ik bedoel. De uitzichtsloosheid van zoiets is het ergste denk ik.
Zo kunnen wij ons door onze eigen beperktheid niet voorstellen hoe heerlijk iets eeuwigdurends als de nieuwe hemel en de nieuwe aarde is.
Zo komt het denk ik ook dat alleen mensen die met ziekte of verlies moeten leven daar een echt verlangen naar kunnen hebben. Ook zij die al een lang leven gehad hebben, kunnen dat verlangen meer gaan voelen.
Tenminste, zo is het bij mij. Als ik naar het nieuws kijk en al die rampen zie denk ik geregeld: kwam de Here Jezus maar weer terug. Kijk ik naar mijn leven, naar mijn gezin, dan stel ik prompt die gedachte nog even uit. De oudste gaat naar de middelbare school, wat zal het worden? De jongste moet afzwemmen voor A, zal het lukken?

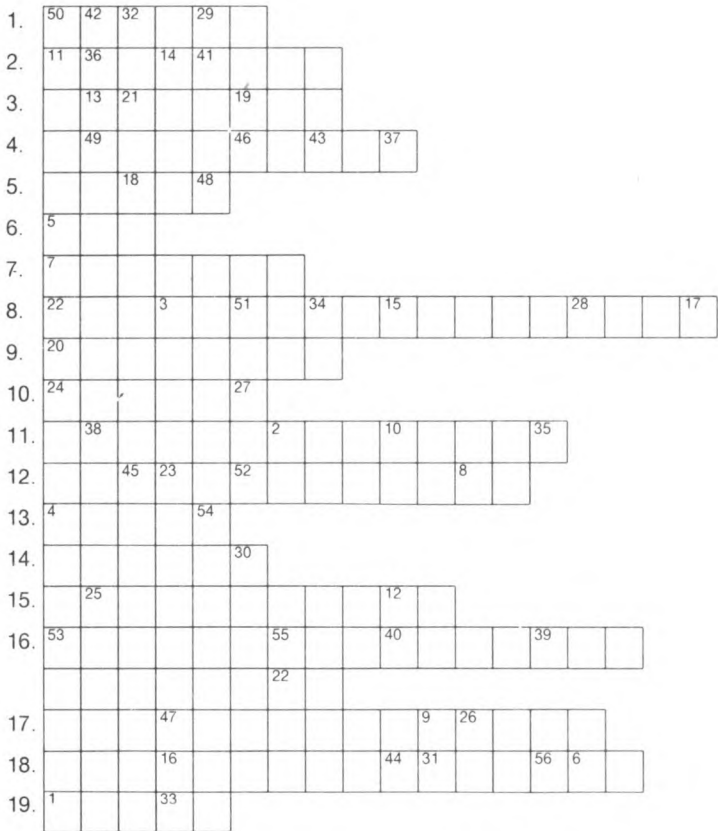
Verandering in het leven houdt gelukkig ook vernieuwing in. Afscheid nemen is lang niet altijd negatief.
Je voor het eerst wat zekerder van jezelf gaan voelen, een ziekte die over is, niet meer overspannen, de dochter die eindelijk leert fietsen. Nee, de hemel is vast geen statisch iets. Daar zullen toch ook allerlei dingen gebeuren, daar zullen mensen zich toch ook kunnen ontwikkelen. Je bent toch niet voor niets met je eigen unieke gaven en talenten geboren? Gebonden aan onze beperktheden kunnen wij slechts in gebroken vreugde en verdriet iets van de eeuwigheid zien.

Zelfs tijdens het leukste uitstapje maken de kinderen ruzie of word je zelf moe en chagrijnig, zelfs in het diepste verdriet kun je glimlachen om iets prettigs. Niets is bij ons ooit honderd procent. Alleen de dood is dat. Hier op aarde althans. Misschien dat wij er daarom zo bang voor zijn.
Mijn tante, die dichteres was, is pas gestorven. Zij was een lieve, wijze vrouw en ze was nog maar 60 jaar. Op haar rouwkaart stond een fragment van een van haar gedichten,

*De nieuwe dag is opgestaan
en in de stralen van Gods morgen
vangt hij het roepen van een haan,
strijkt over dat wat werd verborgen
de hand en spreekt mij lachend aan.
Hij laat mij zingend verder gaan.
(Papieren schouder, Hennie Roth)*

Alles lijkt verloren, maar dat is het niet!
Ik stel mij graag voor hoe zij, na de pijn van haar ziekte, nu zingend verder gaat, honderd procent genezen.

Wilna Smienk-van 't Hul, Haaksbergen

In deze paaspuzzel staan boven de vakjes waar je het antwoord moet invullen cijfers. De letters van de antwoorden die in dat vakje staan moeten ingevuld worden op de plek van dat cijfer. Je krijgt dan een tekst uit Lucas.
Alle antwoorden kun je vinden in: Mattheüs 26, 27 en 28.
1. Hoe werd het feest der ongezuurde broden ook wel genoemd?
2. Hoeveel maal zou Petrus Jezus verraden voor de haan kraaide?
3. Naar welke berg gingen Jezus en de discipelen na het eten?
4. Jezus bad tot Zijn Vader of de beker Hem zou ...
5. Welke discipel verraadde Jezus met een kus?
6. Wat raakte Petrus met het zwaard bij de slaaf?

- 7. Naar welke hogepriester brachten ze Jezus als eerste?
- 8. Wat kreeg Judas voor zijn verraad?
- 9. Welke gevangene lieten ze vrij in plaats van Jezus?
- 10. Waar maakten ze een kroon van voor Jezus?
- 11. Wie moest voor Jezus het kruis dragen?
- 12. Wat was de andere naam voor Golgotha?
- 13. Op welk uur kwam een dikke duisternis op aarde?
- 14. Wat gaven ze Jezus te drinken van een spons?
- 15. Wat scheurde in de tempel van boven naar beneden?
- 16. Wat zeiden de hoofdman en die bij hem Jezus bewaakten na de aardbeving?
- 17. Welke Maria was er nog meer dan Maria de moeder van Jacobus en Jozef?
- 18. In wiens graf werd Jezus gelegd?
- 19. Wat werd er voor het graf gezet na het verzegelen?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32
33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46
47 48 49 50 51 52 53 54 55 56

Het antwoord van de vorige maal was:
Hofmaarschalk.
G. Wijkhuizen-van Vuuren, Den Helder

Ontvangen

Drs. W. van Herwijnen,
Opgewekt gereformeerd!
Opwekking en lofprijzing in de kerk.
87 blz., f 15,90 ISBN 9023905393
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Marinus van den Berg,
'Mijn moeder weet mijn naam niet meer';
Lijden aan dementie in de familie.
105 blz., f 24,90 ISBN 9024282969
Uitg. Kok, Kampen

John White, Nader tot God;
Portretten van biddende mensen.
134 blz., f 24,90 ISBN 9029711612
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Hans Poley, Ten Boom, à Dieu;
Terug naar 'de Schuilplaats'.
211 blz., f 24,90 ISBN 9063180675
Uitg. Novapres, Apeldoorn

Dr. A.N. Hendriks, In de school van Christus;
populair-theologische bijdragen.
134 blz., f 24,90 ISBN 9029712872
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Aleid Schilder en Jan Veenhof,
Van vrijmaking tot bevrijding.
205 blz., f 29,90 ISBN 902594597X
Uitg. Ten Have, Baarn

Gepke Petersen-Koning,
Een smalle weg tussen waarom en daarom;
een gevecht tegen leukemie.
200 blz., f 29,90 ISBN 9029712627
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. J. van Spaendonck,
De verborgen tiener.
Alleen zijn, dagdromen en zingeving in de
jeugdijaren.
239 blz., f 40,- ISBN 9024284058
Uitg. Kok, Kampen

Dr. W.J. Ouweneel,
Het Koninkrijk Gods en de staat.
93 blz., f 13,90 ISBN 9072016211
Uitg. Marnix van St. Aldegondse Stichting
(RPF), Nunspeet.

Drs. M. van Campen e.a. (red.),
Reformatie: prediking en ambt.
Congresbundel 1992-1993.
184 blz., f 35,- ISBN 9074903029
Uitg. St. Ter bevordering van de kennis van de
Reformatie, Vlaardingen

Dietrich Bonhoeffer / Maria von Wedemeyer,
Bruidsbrieven uit de cel (1943-1945).
Verzorgd door Ruth-Alice von Bismarck en
Ulrich Kabitz.
Nawoord: Eberhard Bethge.
290 blz., f 39,90 ISBN 9050304958
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Dr. W.H. Velema,
Stilstaan bij kruis en opstanding.
Dagboek voor de lijdenstijd en de paasweek.
119 blz., f 19,95 ISBN 9050304605
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

J.P. Kruiger e.a., Op reis met God.
Tweede deel. Dagboek 10-12 jaar.
94 blz., f 14,75 ISBN 9055600024
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Thijs Oosterhuis en Elly Urban (red.),
Praktijkschets Liturgie.
96 blz., f 48,75 (5 ex.) ISBN 9055600288
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

H. Folkers e.a., Ik geloof – deel 5a;
Werkboek voor catechisanten.
96 blz., f 69,50 (5 ex.) ISBN 9060159934
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Ds. J.J. Dronkers,
De gemeenschap der heiligen.
(tweede druk) Scala-reeks
78 blz., f 14,75 ISBN 9060158539
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Ds. D. Grutter, Samen stil voor God.
Bijbels dagboek voor gehuwden.
141 blz., f 24,75 ISBN 9055600210
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Bob Hopkins, J.B.M. Storms, e.a.,
Gemeentestichting.
Soteria – themanummer (12-1)
96 blz., f 10,- ISBN 09210741
Uitg. Merweboek, Sliedrecht

Het doel van het huis is om jonge mensen die voor het eerst naar een grote stad komen voor 1 jaar woonruimte te bieden. Het voordeel hiervan is dat je samen met anderen voor het eerst op kamer woont en daardoor je ervaringen kunt uitwisselen met anderen. Ook het leggen van contacten gaat op deze manier wat gemakkelijker. Ook al woon je zelfstandig, een aantal zaken wordt gezamenlijk georganiseerd zoals: gemeenschappelijke maaltijden; naar behoefte kunnen er gespreksgroepen of andere activiteiten ontwikkeld worden. Heel belangrijk is dat het huis een hoofdbewoner heeft waar je met vragen terecht kunt en die je wegwijs kan maken in de stad. Heb je belangstelling voor dit huis, vraag dan een folder aan bij de secretaris van de stichting mevrouw H. de Hek-Duijs, Opland 13, 2905 AN Capelle a/d IJssel, tel. 010-4505842.

Ned. Geref. Kerk van Rijswijk
Ds P.J.H. Krol, predikant van de gemeente Kampen, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep niet aangenomen.

Ned. Geref. Kerk van Voorthuizen
Ds W.J. van der Linde, predikant van de gemeente Ede, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aangenomen. Hij zal voor één dag per week verbonden blijven aan de wijkgemeente in oprichting Veenendaal.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam-TuinSteden-Zuidwest
Sinds 25 febr. is het scribaat der kerk vacant. Als postadres fungeert nu het adres van drs A. Boshuizen, t.w. Franklinstraat 46, 1171 BM Badhoevedorp.

Kerknieuws

ESJR (Evangelische Stichting Jongeren Huisvesting Rotterdam)

Dit staat voor huisvesting voor jongeren, een woonvorm waar men gezamenlijk in één pand woont. Het uitgangspunt is daarbij een positief christelijke levensvisie. Dit pand staat aan de Vierambachtsstraat 20 te Rotterdam en heeft 9 ruime kamers. Ook zijn er 2 kleine kamers voor tijdelijke bewoning.

Onder andere(n)

De Wittenberg (cursus)

Op 4, 11, 18 en 25 april wordt een cursus georganiseerd: Daadkrachtig geloven, over diaconaat. Aan bod komt: bijbelse grondlijnen voor diaconaat, visie op de diaconale gemeente, diaconale werkvormen en diaconaat veraf en dichtbij. De cursus is bedoeld voor ambtsdraggers en gemeenteleden, die in hun dagelijks leven dienstbaar willen zijn aan hun naaste. Vanuit een bijbels-theologische funde-

ring wordt toegewerkt naar de praktijk. Informatie: tel.: 03404-24166.

Werkgroep Recreatie Lichamelijk gehandicapten

Wilt u er even tussenuit maar niet met zo'n grote groep? Dan is onze mid-weekvakantie in aangepaste bungalows in Westerbork misschien wat voor u. Van 4-8 september a.s. kunnen we 15 gasten een paar fijne dagen geven. Alle noodzakelijke hulpmiddelen alsmede deskundige verpleging en verzorging zijn aanwezig. Ook ouderen zonder handicap zijn welkom. Tevens zijn er nog weken vrij voor de aangepaste caravan op de camping 'Het Grote Bos' in Doorn. De caravan is compleet ingericht voor 3-5 personen en heeft een ruime voortent. Aanwezig zijn een lift, koelkast, kooktoestel en kachel. Het is mogelijk een tentje erbij te zetten. De huurprijs is f 300,- per week, all in. Inlichtingen en reserveringen bij mw. De Graaf-Floor, tel. 03480-22530.

De bootreis is vrijwel volgeboekt en zal het weekend van 6 mei in de haven van Kampen liggen. Gedurende de week daarna wordt via Nijmegen, Gorinchem, Schoonhoven en Amsterdam weer terug naar Kampen gevaren. Voor de Rooseveltthuisweek in november zijn nog maar enkele plaatsen vrij.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Ans Boshuis-Odijk, tel. 03403-79806 of bij mw. De Graaf-Floor, tel. zie boven.

Dietrich Bonhoeffer herdacht

Op 9 april is het vijftig jaar geleden dat de nazi's Dietrich Bonhoeffer executeerden. Ter gelegenheid van zijn sterfdag herhaalt de IKON op die datum (14.31 uur, Nederland 1) een televisieportret uit 1983, waarin ooggetuigen, zoals Bonhoeffer's jongste zus Suzanne en zijn goede vriend Eberhard Bethge, over zijn leven vertellen. Bonhoeffer was 39 jaar toen hij om het leven werd gebracht. Hij gold als voorman van de 'Bekennende Kirche' (Belijdende Kerk), een beweging die zich heftig verzette tegen de nazificering van de Duitse kerken. Door zijn kritische opstelling raakte hij betrokken bij het verzet in zijn land, waaruit later een aanslag op Hitler voortkwam. In 1943 werd Bonhoeffer opgepakt. Zijn brieven en dagboeken uit de gevangenis zijn gebundeld en beroemd geworden onder de titel 'Widerstand und Ergebung' (Verzet en overgave). In zijn laatste dagen was Bonhoeffer vooral gefascineerd door Mozes, die het beloofde land niet in mocht. Bonhoeffer zelf stierf drie weken voordat Hitler een einde aan zijn leven maakte.

VCVM-Nederland Actie voor vrijlating van Chinese christenen

De VCVM-NEDERLAND, de Vereniging van Christenen tegen Vervolging en Marteling, voerde van januari tot maart 1995 actie voor de vrijlating van negen Vietnamese christenen die

vanwege hun geloof gevangen zitten. Er werden 6405 handtekeningen verzameld.

Thans is de VCVM een actie gestart voor zes Chinese christenen. Vijf ervan behoren tot de Jezus Familie, een christelijke gemeenschap in het dorp Duoyigou in de provincie Shandong. De zesde is een advocaat uit Peking, Yuan Hongbing, die gearresteerd werd op 2 maart 1994, terwijl hij deze christenen alleen verdedigde. Er zitten ook nog ca. 25 andere christenen uit hetzelfde dorp gevangen waarvan de namen niet bekend zijn.

De christenen uit Duoyigou zijn de voorganger, Zheng Yunsu, die gearresteerd werd op 22 mei 1992, en zijn vier zonen, Zheng Jipin, Zheng Jike, Zheng Jie en Zheng Jiyong, die gearresteerd werden in juni 1992. Amnesty International kwam na onderzoek tot de conclusie dat ze allen gewetensvervolgden zijn die op vreedzame wijze gebruik maakten van hun recht op vrijheid van godsdienst.

De VCVM-NEDERLAND acht het van groot belang dat naast het verzamelen van handtekeningen onder het verzoek om vrijlating ook zoveel mogelijk brieven naar de Chinese autoriteiten gestuurd worden waarin een verzoek gedaan wordt om vrijlating van de zes gevangen zittende christenen.

De ervaring leert dat acties vaak als gevolg hebben dat vervolgden worden vrijgelaten.

Een handtekeningenlijst en een voorbeeldbrief kunnen aangevraagd worden bij **VCVM-NEDERLAND, Postbus 451, 3800 AL AMERSFOORT** of telefonisch via: 038-225041 of 01820-82608 of 01840-13948.

Theologische Universiteit Apeldoorn - Inschrijving

De vooropleiding Latijn en Grieks, nodig voor studenten, die wat deze talen betreft een deficiëntie hebben, wordt in één jaar gegeven. Dit - enigszins verlengde - cursusjaar begint op 6 juni 1995. Het onderwijs hierin moet in Kampen gevolgd worden.

In verband daarmee stelt het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn hen, die in de cursus 1995/1996 aan deze cursus mee willen doen, in de gelegenheid zich op vrijdag 19 mei 1995 in te laten schrijven. Daarvoor wordt een verklaring van instemming met de gereformeerde belijdenis gevraagd. Verder is (behalve 2 pasfoto's) een eindexamen van het VWO vereist of een daarmee gelijkgesteld getuigschrift.

De inschrijving zal plaatsvinden in het gebouw van de Theologische Universiteit, Wilhelminapark 4, Apeldoorn, vanaf 15.00 uur. Het is gewenst zich vooraf schriftelijk of telefonisch te melden (tel. 055-213156) en dat vóór 15 mei te doen.

Voor studenten die geen Latijn en/of Grieks meer behoeven te doen zal de inschrijving naar artikel 16 plaatsvinden op vrijdag 30 juni a.s. vanaf 14.00

uur in het gebouw van de Universiteit. Ook hiervoor is het gewenst u aan te melden, en wel vóór 26 juni.

Namens het college van hoogleraren, dr. W.H. Velema, secretaris

Zending op Soemba

Giro 16 87 238 Hazerswoude-Dorp, 25 maart 1995

Aan de Boekhouders en Penningmeesters van Ned. Ger. Kerken/Zendingscommissies

Geachte broeders en zusters,

Neem dit berichtje s.v.p. mee naar uw ev. vergadering.

In de eerste drie maanden van 1995 werd, na aftrek van posten die nog op 1994 betrekking hadden, ontvangen:

	Kerken	Particulier
op Giro 1687238	f 7.908,48	f 3.275,00
(+ 1314313)		
Totaal		f 11.183,48
Benodigd was 3/12 x f 95.000,00 =		f 23.750,00
Overzicht Ontvangsten	Kerken	Particulier
1987	59.780,00	19.041,00
1988	58.858,00	22.706,00
1989	66.167,00	13.311,00
1990	69.690,00	10.400,00
1991	68.212,00	15.845,00
1992	61.719,00	14.464,00
1993	62.649,00	12.829,00 +
		legaat
		13.300,00
1994	54.635,95	21.640,50

In de eerste jaren nadat de Ver. S.O.S. de taak van het 'Convent' had overgenomen, kwamen er nog veel bijdragen binnen van de Gemeenten die daarvan deel uitmaakten. En nadat enkele Kerken besloten de activiteiten te verleggen naar Zd.-Afrika, gingen ook veel leden hun bijdragen aan Soemba onttrekken, op enkele (voor Soemba) gunstige uitzonderingen na.

De uitgaven in 1995 zijn dus f 95.000,00 = f 3,25/NGziel. In 1994 droegen de Kerken bij f 54.635,95 = f 1,85/NGziel.

Met zeer grote aanvulling door 'Particulieren'.

Jammer genoeg dragen enkele van de grootste Gemeenten niet bij! Dat wordt niet gecompenseerd door enkele zeer grote bijdragen per lid van kleinere Kerken.

Als b.v. drie Kerken met totaal 5000 leden de f 3,25 niet bijdragen, wordt dat niet gecompenseerd door enkele Kerkjes die totaal 550 leden hebben en f 10,00 per lid geven.

Over het werk op Soemba wordt uitgebreid gerapporteerd in de 'Nieuwsbrief', die breed wordt verspreid en op aanvraag graag wordt toegestuurd.

Met vriendelijke groet.
J.H. Bosman

*Gij hebt meer vreugde in mijn hart gegeven
dan toen hun koren en most overvloedig waren.
In vrede kan ik mij te ruste begeven en aanstonds inslapen,
want Gij alleen, o Here, doet mij veilig wonen.*

Psalm 4 : 8,9

Geschokt, maar getroost door de overtuiging dat hij nu rust heeft bij zijn hemelse Vader, delen wij u mede dat op 18 maart overleden is mijn lieve echtgenoot, onze vader en grootvader

JAN VAN DEN BOOMGAARD

Geb. 1-1-1920 te Vlaardingen.

G.H.E. van den Boomgaard-de Jongh
Ton en Marja van den Boomgaard
Gerda en Ad Stolk
Lieke en Bert Visscher
Bastienne en Tjitte Prins
Jacqueline van den Boomgaard
Kleinkinderen

Burg. Mollaan 23, 18 maart 1995
5582 CJ Waalre

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Jezus zegt: „Mijn schapen horen naar mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij, en Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan en niemand zal ze uit mijn hand roven.”

Joh. 10 : 27, 28

De Here nam tot Zich mijn geliefde vrouw, onze zorgzame, lieve moeder, schoonmoeder en oma

HELENE HERSTEL

Zij mocht 61 jaar oud worden.

Dieren: M.J. Bakker
Veenendaal: J.E. Kootstra-Bakker
A. Kootstra
Timo en Joris
Arnhem: J.M. Bakker
I. Hartman
Zevenaar: H.A. Bakker
M. Bakker-Piket
Sem en Nathan
Bloemendaal: H.M. Boeser-Bakker
J.B. Boeser
Helene en Maarten

Rozendaal, 22 maart 1995

De samenkomst van Woord en Gebed en de teraardebestelling hebben plaatsgevonden op 27 maart jl.

Zondag 1 H.C.

De God van het Verbond nam na een kortstondige ziekte tot Zich, onze vader en grootvader

DANIEL VOOGD

sinds 29 april 1992 weduwnaar van Adriana Voogd-van Katwijk
op de leeftijd van 86 jaar.

Rotterdam: J. Voogd
Weesp: D. Voogd †
J. Voogd-Frings
Elsbeth en Etienne
Daniel en Patricia
Delft: J. Voogd
K. Voogd-Pszczolinska
Adrian
Mark
Bronja

22 maart 1995
Pasteursingel 29-b
3028 EH Rotterdam

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad te Schiedam.

– want de mens gaat naar zijn eeuwig huis –

Tot ons groot verdriet overleed – als eerste van het oorspronkelijk gezin – onze lieve zus, schoonzus en tante

HELENE BAKKER-HERSTEL

geb. 29-11-1933
te Delft

overl. 22-03-1995
te Rozendaal

Zij was een toonbeeld van goedheid en zorgzaamheid.

Baarn:
Bep Arnold-Herstel
Eep Arnold
Edmonton, Canada:
Joop de Ruiter-Herstel
Dick de Ruiter
Reinach, Zwitserland:
Ali Nelemans-Herstel
Arie Nelemans
Neven en nichten

Corr.adres:
Steijnlaan 2
3743 CH BAARN

Uw bemoediging en medeleven na het overlijden van

CORNELIS VAN DER LINDEN

is ons echt tot steun geweest.

Namens de familie,
René van der Linden

Maart 1995
Nieuw adres moeder:
M. van der Linden-Euser
Marjoleinlaan 53
2991 HP Barendrecht

Laatste kans!
Robbedoes **Ruiterkampen**
Nog plaats voor 4 jongens
12-14 jaar. Erv. niet noodz.
14-19 aug., Woudenberg.
f 295,-. Christelijk karakter.
Tel. en fax: 033-806856,
Carla Rozema-Robbe.
Opgeven voor 12 april.

In Saoedi-Arabië zijn bijbels verboden

OPEN DOORS

Postbus 47, 3850 AA Ermelo, tel. 03410 17844, giro 7733 of bankrek. 67.20.07.800